

2006 / 4.

Ára: 500 Ft

folkMAGazin

XIII. évfolyam

4. szám

EUROPEADE 2006 – ZAMORA
Táncosok La Mancha tartományból
fotó: Kárpáti Zsuzsanna

5. „Hagyományok Bálja”
Jótekonny célú előadás
6. Dél-koreai CIOFF-delegáció
Héra Éva
7. A tánc és a tér kapcsolata
Csempesz Péter
8. A 27. T-Com Kaláka Folkfesztiválról
K. Tóth László
9. „Zeng a lélek” Fesztivál
Jakab Csongor
10. FEKETE-PIROS...tánc
Szávai József
11. Felföldi levelek
Árendás Péter
12. Petrás Mária útjai - III. rész
Kóka Rozália
15. réGI MESE
Záhonyi András
16. MAGTÁR
Brasnyó István, Kenéz Ferenc,
Zsögödi Nagy Imre
18. GALÉRIA - Kalotaszegi REND
Eplényi Anna
23. Győri Károly (1955-2006)
Henics Tamás
24. A hagyományok öt éves háza
Sebő Ferenc
26. A Kertész Táncgyeletről
Eplényi Anna
28. A 80 éves Pesovár Ernő tiszteletére
Konferencia - Ünnepi előadás
29. A verbunkos és a kaluser táncokról
Falvay Károly
32. A Fonó Budai Zeneház új kiadványai
34. Digitális képek - II. rész
ifj. Vitányi Iván
38. Sue Foy angol nyelvű ismertetője

Zamora, Europeade Fesztivál

Hazánkból csak német nemzetiségűek érkeztek

Valamikor, több mint négy évtizeddel ezelőtt néhány lelkes flamand kitalálta, hogy milyen izgalmas lenne olyan fesztivált szervezni, ami az Európában élő különböző népcsoportok hagyományos tánc- és zenekultúráját vonultatja föl. Mai ismereteink szerint nem találtak ki semmi újat, viszont volt annyi elszántság bennük és anyagi támogatás mögöttük, hogy az ötletből valóság váljon.

A ttól fogva bármilyen népzenei vagy néptáncgyűttes, amelyik színvonalasan tudja képviselni népe táncait, zenéit, évente benevezhet az Europeade-ra, amennyiben annak anyagi feltételeit (utiköltség, plusz 95 euró fejenkénti nevezési díj) elő tudja teremteni. A részvételnek egyetlen akadálya lehet csak, a pénz! A magyar színeket éppen ezért – néhány esztendő kivételével – már évek óta a hazai német nemzetiségi együttesek képviselik (nagyon színvonalasan), ugyanis ők tudják szponzorok útján támogatni táncosaik és zenészeik kiutazását.

Idén a közép-spanyolországi Zamora volt a helyszíne a 2006. július 19. és 23. között megrendezett 43. Europeade Fesztiválnak, s én, mint a fesztivál nemzetközi bizottságának magyar tagja vehettem részt e nagyszabású eseményen. A közel 3500 résztvevővel (szereplővel és kísérelővel) megszaporo-dó Zamora amúgy is befogadó polgárai, lelkes nézői, s olykor résztvevői voltak a város különböző terein rendezett előadásoknak. Lelkesedésüket jelezte, hogy a bikaviada-

lok tartására épített Plaza de Toros lelátói és arénája éppúgy zsúfolásig megteltek a fesztivál csak spanyol együtteseket felvonulató nyitóünnepségekor, mint a nemzetközi nyitó- és záróműsorok helyszínéül szolgáló, a település szélén lévő stadion.

A középkori város méltó festői hátteret biztosított a fesztivál egész nap viseletben pompázó résztvevőinek, akik a helyiek legnagyobb öröme rövid bemutatókat tartottak Zamora hangulatos terecskén. Néha az volt az érzésem, hogy időutazásban veszek részt, mert a nyüzsgő, zibongó, sok nyelven beszélő népviseletes csoportok a regényekből ismert középkori kikötővárosok színes kavalkádját idézték fel. A balti államokból tömegesen érkező együttesek (melyek az ismert politikai okokból komoly állami támogatást kapnak a fesztiválra utazáshoz) szép, de a magyarhoz képest meglehetősen szegényes motívumkincsű táncokkal kevésbé nyűgöztek le. Számomra a fesztivál igazi érdekességei a szintén szép számmal megjelenő spanyol, portugál és szárd együttesek voltak. Az ő általuk bemutatott,

A zsámbéki
Lochberg Regionális Táncsoport tánca a Plaza Sagastán

foto: Kárpáti Zsuzsanna

A zamorai „Dona Urraca” táncgyűttes

a miénkhez nagyon hasonló ugrós táncok gyakran improvizatív előadásmódja, figurái, párban táncolt változatai láttán egyelőre óvatos, de tánc történeti szempontból ígéretes következtetéseket vontam le magamban.

A fesztivál utolsó estéjén a záró gálaműsor után mindig következik egy nagy utcabál, amelyen a kihangosított zenekarok a többségre való tekintettel waltzert, polkát és egyéb, könnyen befogadható táncokat muzsikálnak a nagyközönség szórakoztatására.

Portugál táncosok a fesztivál megnyitóján

Idén is így történt ez, s most is hiányérzetem volt, milyen kár, hogy nincs itt egy igazi „bulizós” hangulatot „szító” magyar vonósbanda néhány hangadó táncossal! Férfimmel úgy döntöttünk, elnézünk a város más tereire, hátha találunk igazi spanyolos virtussal mulatókat. Mentünk tehát az orunk és a hang után, s a Plaza de Mayoron épp egy fiatal spanyol és portugál táncosokból összeverődött csoportba botlottunk, akik három tárogató és egy dobos zenéjére mulattak. Ugyanúgy rendelték a dallamokat, mint ahogy mi szoktuk a primásoktól, s igazi „táncházat” rendeztek az őket körülálló helyiek és turisták örömeire. A hangulat tetőfokán az egyik spanyol legény letette a földre a poharát, s rendes ugrós cifrákkal ugrált át fölötte. Ez már nekem is ismerős figura volt, s a nemzetköziség jegyében amúgy somogyiasan én is bemutattam, hogy mit tud a menyecske, ha magyar. Szó szót, vagyis figura figurát követett, egymást felváltva virtuskodtunk a földre tett pohár fölött, mígnem a közönség soraiban álló idős spanyol hölgy nem bírta tovább nézni a „produkciót”, s kipattant a kör közepére, és utcai papucsában korát meghazudtoló szélső figurázásba kezdett a pohár fölött. Miután óriási ováció és taps kísérte a táncát, hirtelen abbahagyva a figurázást, szerényen mutatott le papucsára, mint akadályozó tényezőre. Ezek után belegendoltam, mit művelt volna, ha cipő van rajta! Ekkor felcsendült az a dallam, amit szinte a helyiek (a Castilla y León-beliek) himnuszának is mondhatnánk; az a ritmus, ami Ravelt egy világhírű zenedarab megírására ihlette. Felcsendült a Bolero, s megtör-

Az Europeade Fesztivál
spanyol estje a Plaza de Toros-ban

tént az, amire titokban egész idő alatt vártam: hogy lássak zamorai öregeket táncolni. A mellettünk álló társaság hatvan-hetven év körüli tagjai közül két férfi és két nő (egyikük az előbb már táncoló „géppuskalábú” öreg hölgy) megálltak egymással szemben, s ahogy a kezüket felemelték, a szemünk előtt változtak át hódítóvá és csábítóvá. Olyan erőteljes, mégis elegáns mozdulatokkal, egymást csak néha megérintve lejtették el a világ egyik leggyönyörűbb páros táncát, hogy arra egész életemben emlékezni fogok... Köszönhetően a szervezőknek és a zamoraiak kedvességének, igazán nagyszerű

hangulatúra sikeredett a fesztivál. Fantasztikus érzés volt együtt lenni, együtt táncolni nekünk európaiaknak és érezni, hogy a sok különbözőség ellenére is mennyi hasonlóság van táncainkban és zenéinkben.

2007-ben a dániai Horsens ad otthont az Europeade-nak; remélem, a több év óta nagyszerűen szereplő leányvári és szári, s az első alkalommal megjelenő zsámbéki és solymári német nemzetiségi együttesek mellett jövőre ismét láthatunk majd magyarországi magyar együttest is az Europeade szereplői között.

Sztanó Hédi

Flamand táncosok Kapellenből

fotó: Kárpáti Zsuzsanna

HAGYOMÁNYOK BÁLJA

JÓTÉKONYSÁGI ELŐADÁS

Jótekonny célú előadás a Bajcsy-Zsilinszky Kórház I. sz. Belgyógyászati Osztálya javára (osztályvezető főorvos: Dr. Hamvas József Ph. D.), a Duna Művészegyüttes és az Állami Népi Együttes részvételével.

Ezt a jótekonysági kezdeményezést nem a gazdasági helyzetért való aggodás, nem is a kórházakban esetlegesen tapasztalt szociális állapotok megismerése indította el, hanem egy visszakapott életért való hála – és örömkialtás.

Az élet értéke nem mérhető sem pénzben, sem tárgyak nagyságában, azonban az érte tett küzdelem és megmaradásának értékessége kifejezhető olyan cselekedetekkel, amelyeket ha van lehetőségünk megtenni, meg is kell tennünk azzal a felelősséggel és érzékenységgel, amely további életek gyógyulását, kezelőik körülményeit előre viheti, és jobba teheti, még ha csak apró lépésekkel is.

Ebből a gondolatból született a Hagyományok Bálja című jótekonysági est, a Bajcsy Zsilinszky Kórház I. sz. Belgyógyászati Osztálya javára, amelyhez a Nemzeti Táncszínház Vezetősége nagylelkűségéről tanúságot téve adta ingyenesen a színháztermét a rendezvény helyszínéül, valamint a gála résztvevői, a Duna Művészegyüttes és az Állami Népi Együttes térítésmentesen vállalták felépítésüket.

Tudjuk, olyan kezdeményezésről van szó, amely a résztvevők által már megtett felajánlásokon túl, csakis mások nagylelkűségére és szociális érzékenységére épül. Azonban bízva ebben, és a résztvevők által már megtapasztalva ennek létezését, a fenti kezdeményezés sikeréért szeretettel várunk mindenkit az előadó együttesek miatti garantáltan csodálatos műsorra.

A jótekonysági estre jegyeket váltani a Nemzeti Táncszínház jegypénztárában és szervezésén lehet, 5000 Ft-os egységáron.

Az előadás időpontja:

2006. október 24. 19.00 óra

*Helyszíne: Nemzeti Táncszínház
1014. Budapest, Színház u 1-3.*

Jegyrendelés:

jegy@nemzetitanacszinbaz.hu

Tel.: 201-4407, 375 86 49

Dél-koreai CIOFF-delegáció

Ázsiai vendégek a Folklórfesztiválok Magyarországi Szövetségénél

Öttagú dél-koreai delegáció tett látogatást június 23. és 27. között a CIOFF magyarországi szervezeténél. A szülői Pai-chai Egyetem Turizmus Tanszékének és Turizmus Kutatóközpontjának igazgatója, egy utazási és kereskedelmi iroda vezetője, Anseong város kulturális főtanácsosa és titkárai tapasztalatszerzés céljából érkeztek hozzánk. Anseong városa pályázik a 2012-es V. CIOFF World Folkloriada megrendezésére és pályázatuk benyújtása előtt kíváncsiak voltak a magyarországi szervezők tapasztalataira. A CIOFF tagországok minden idők legsikeresebb fesztiváljának tartják a magyarországi Folkloriadát, ezért fontos volt számukra, hogy az előkészítés és a szervezés minden részletét megismerjék.

Rövid százhalombattai látogatás és a Summerfest Fesztivál igazgatójával, Szigetvári Józseffel történt szakmai beszélgetés után vendégeinket Pécsre kalauzoltuk. A kirándulást megelőzően 6 oldalon, 15 fejezetben, 61 pontban foglalmazták meg kérdéseiket, a gazdasági finanszírozástól az ellátáson és a bemutatókon át, a rendezvény gazdasági, turisztikai hatásának elemzéséig.

Pécsert Kunszt Márta kulturális ügyekkel foglalkozó alpolgármester és Laknerné Brückler Andrea, a Kulturális Központ igazgatója fogadta őket. A találkozó nemcsak számukra, hanem nekünk is sok tanulsággal szolgált. A két titkár az előre meghatározott témák szerinti beszélgetésekről hangfelvételt és írásbeli jegyzeteket készített. Pontonként, folyamatosan kellett válaszolnunk a kérdésekre. Az ebéd utáni pihenőben összegezték az információkat, s a délutáni beszélgetésen kérdezz-felelek módszerrel pontosították, értelmezték, s egészítették ki a hallottakat. Ugyanígyen szisztematikusan alaposan és módszerességgel érdeklődtek Lakner Andrea igazgatónőnél a Kulturális Központ tevékenységéről, közelebbről a Folkloriada helyi tapasztalatairól és hatásairól.

Az ismeretszerzés módszerén és alaposágán túl számunkra az is újdonságot jelentett, hogy Japán és Kína „árnyékában” Dél-Korea nemcsak gazdasági, hanem kulturális területen is versenytárs akar lenni. Mint megtudtuk, ennek elérése érdekében a koreai városok még egymással is versengenek! A céljuk minél több nemzetközi esemény, fesztivál rendezési jogát elnyerni, s megmutatkozni a világnak, a külföldi meghívottakon keresztül. Nem kevésbé fontos célkitűzésük, ahogy megfogalmazták: „humanizálni az emberi kapcsolatokat”. Dél-Koreában a kulturális események szervezője

és lebonyolítója a turisztikai tárca, s a rendezvények előkészítésének része egy több éves tervezési szakasz, teljes körű, mindenre kiterjedő gazdasági elemzéssel. (A költségektől kezdve, a bevételeken át a városban jelentkező gazdasági haszonig, egyenként vizsgálva a kereskedelmi forgalom növekedését, a vendéglői fogyasztásokat, a helyi posta forgalmának bővülését stb.)

Vendégeink érdeklődéssel fogadták tájékoztatónkat a magyarországi népművészeti mozgalmak több évtizedes, kutatást, revivált átfogó szervezetségéről, a pályázatokon alapuló állami támogatási rendszerünkről. Elnyerte tetszésüket Pécs város működésének „emberközpontú” volta, spontán közösségi jellege, a tradicionális népi kultúra iránt megmutatkozó jelentős érdeklődés. (Ekkor zajlottak a művészeti és gasztronómiai hetek; ezen a hétvégén a város vendégei a magyarországi hagyományörzők voltak, viselet- és táncbemutatókkal, éjszakai táncházakkal.) Megismerkedtek a Pécsi Kulturális Központ közösségi jellegű tevékenységével, fesztiváljaival, művészeti rendezvényeivel is (a folyosón elhelyezett plakátokat szintén dokumentálták), s a város civilszervezeteit, művészeti csoportjait érintő együttműködésükkel, országos és nemzetközi szakmai kapcsolattalrendszerükkel.

Amit szerettek: a halászlét, a néptáncot, a bort (nem borivó nép lévén Hepp Mihály kalauzolásában négy-ötféle bort is megkóstoltak), az európai kultúrát (közülük hárman is először jártak Európában!), s Pécs szépségét, kulturális sokszínűségét, az emberek közvetlenségét, valamint az utolsó nap délelőttjén a budapesti városnézést – a Várból letekintve az eléjük táruló panoráma könnyeket csalt a szemükbe.

Amivel búcsúztak: minden kiváló gazdasági feltételeik, támogatottságuk mellett, úgy érzik, hogy a magyar városok szépségével, a magyarok közvetlenségével, vendégszeretetével, s a magyar kollégák minden nehézséget áthidaló megszállottságával nehezen veszik fel a versenyt!

A prolog: elutazásuk után nem sokkal kaptam kézhez egy meghatározó köszönőlevelet, s egy meghívást (repülőjeggyel) a szeptember 28-tól október 2-ig zajló konferenciájukra, amelyen előadónak kértek fel, a Folkloriada és a magyar népművészeti mozgalmak témakörében.

Héra Éva

Néptáncosok kellékboltja

INFORMÁCIÓ

Telefon: 06-70-592-5955

Honlap: www.neptanckellek.hu

Email: info@neptanckellek.hu

ELKÖLTÖZÖTT és MEGÚJULT

kínálattal várja kedves vásárlóit az új üzletben!

ÚJ CÍMÜNK:

BUDAPEST, XIII.

KATONA JÓZSEF U. 22.

ÚJDONSÁGOK: új kiadványok, méteráru, fehérnemű, próbaszoknya, kibővült rövidáru választék

ÚJ NYITVATARTÁSI

hétfő-péntek: 10:00-18:00

NYITVA SZERDÁN IS!

Szombat: 10:00-13:00

A tánc és a tér kapcsolata

Nemzetközi Néptánckonferencia Kolozsváron

Az International Council for Traditional Music (ICTM) Etnokoreológiai Kutatócsoportja 2006. július 10. és 16. között Romániában tartotta soron következő, 24. ülését. Az ICTM, azaz a Hagyományos Zene Nemzetközi Tanácsa az UNESCO égisze alatt működő nemzetközi szakmai szervezet, amely 1947 óta keretet biztosít a világ népzene- és néptánckutatással foglalkozó szakembereinek az együttműködésre.

A hagyományos tánc kultúrák kutatói a tradicionális zene nemzetközi szervezetének Etnokoreológiai Kutatócsoportjába tömörülnek, amelyet 1960-ban hoztak létre. A magyar kutatók közül elsőként Martin György és Pesovár Ernő csatlakozott a csoporthoz, 1962-ben. A tánckutatók két évente tartják tanácskozásait változó helyszíneken. A 16. találkozó színhelye 1990-ben Budapest, a 22.-é 2002-ben Szeged volt. (Az ICTM Etnokoreológiai Kutatócsoportjának részletes történetét és kutatási eredményeit lásd: Anca Giurchescu: History of the ICTM Study Group on Ethnochoreology [Az ICTM Etnokoreológiai Kutatócsoportjának története] In: Elsie Ivancich Dunin, Anne von Bibra Wharton and László Felföldi (szerk.): Dance and Society [Tánc és Társadalom], 2005.)

A 2006-os szamos-parti tanácskozás előadásai két fő gondolatkört jártak be. Az egyik kiemelt téma az „Új utak a terepmunkától a közreadásig” címet kapta. Az ebben elhangzott előadások olyan módszertani jellegű kérdésekre keresték a választ, mint például, hogyan lehet a táncos mozgást reprezentálni a széles közönség számára, milyen új módjai vannak a táncok közlésének a hagyományos írott monográfián kívül (multimédia), valamint, hogy az új módszerek hogyan felelnek meg a tudományos kritériumoknak.

A másik kiemelt kérdéskör a tánc és a tér kapcsolatát vizsgálta.

A táncteret a kutatók kétféleképpen értelmezték: mint fizikai teret és mint „kulturális” teret. Így egyes előadók a táncteret, mint jelentéshordozót mutatták be (lásd szimbolikus térhasználat), mások, mint a táncsemenyek valóságos helyszínét. Az utóbbira jó példák azok az alkalmazkodási stratégiák (pl. egyes táncmozdulatok gyakoribb vagy ritkább használatára), amelyeket a sokan kis helyen mulató táncosok használnak. Éppen az ilyen alkalmazkodási stratégiákat mutatta be Kolozsvárott Varga Sándor a visai példák alapján.

A szimpózium magyarországi résztvevői közül Sztanó Hédi a magyarvistai Mátyás István Mundrucról készített filmjét vetítette, melyben felidézte a táncos és a kutató (egyben jóbarát) Martin György emlékét is.

A „film mementónak” nagyon nagy sikere volt a népes nemzetközi nézősereg körében. Felföldi László egy 2005 nyarán Törökországban folytatott terepmunka elméleti és módszertani tanulságait foglalta össze. Fügedi János a mozdulatellenét elvét, mint táncalkotó elvet mutatta be nagyon szemléletes módon a közönségnek. (Utóbbiról Fügedi János részletesen ír a folkMAGazin előző számában.) Folytatva a sort, Misi Gábor egy, a táncjelírást felismerő számítógépes programról beszélt, s bemutatóval ilusztrálta, hogy az informatika miként segítheti a néptánckutatást. Jómagam, mint szegedi néprajszakos hallgató, a magyarló-nai juhmérés emlékeit idéztem fel helyszíni gyűjtőmunkám alapján.

A külföldi és magyar előadók – mintegy 90 tánckutató, etnológus, antropológus – eszmecsereje az említett két fő kérdéscsoporton kívül még számos tánc tudományi és néprajzi problémát érintett, mint például a tánc közbeni (tánc általi) kommunikáció, a színpadi tánc újraalkotó szerepe (reprezentáció), a tánc, mint kulturális jelenség, a tánc, mint szellemi örökség.

A szimpózium szervezői esti táncházakkal és egynapos kirándulással színesítették a programot. A táncházakban kalotaszegi, mezőszéki és küküllő-menti táncokat tanulhattak a külföldről érkezettek. A kirándulás uticéljai Magyarfráta (Frata), Bonchida (Bonçida) és Kide (Chidea) voltak. Frátán a konferencia résztvevői megtekinthették a tánc csoport műsorát (majd az utána következő spontán táncmulatságot), s helyi ételeket kóstolhattak. A bonhidai Bánffy-kastélyban tett látogatás után Kidén folytatódott a Frátán elkezdett mulatság. A szimpózium sikeréhez nagyban hozzájárult a helyi szervezők (Könczei Csilla és munkatársai) profi színvonalon végzett munkája.

Az Etnokoreológiai Kutatócsoport 2008-as szimpóziumának javasolt helyszínei: Csehország (Prága), Törökország (Izmir) és Malajzia (Kuala Lumpur). Erről később az Etnokoreológiai Kutatócsoport elnöksége dönt. A világ néptánckutatói legközelebb 2007 nyarán Bécsben találkoznak majd az ICTM plenáris konferenciáján, amely a szervezet minden tagját érinti.

Csempesz Péter

PÁLYÁZATI KIÍRÁS

TÁNC-HÁZ-NÉPZENE 2007

A Hagyományok Háza Népművészeti Műhelye a Magyar Művelődési Intézet „Tánc-ház-találkozó” sorozatának folytatójaként hatodszor ír ki lemez pályázatot hivatásos és műkedvelő népzenei együttesek, hangszeres és énekes szólóisták, illetve énekegyüttesek részére. A felhívás célja, hogy a népzenei mozgalom különféle előadóinak színvonalas produkciói egy igényes válogatás keretében CD-lemezen, illetve műsoros kazettán megjelenhessenek.

Pályázni hagyományhiű népzenei felvétellel és azon alapuló – elsősorban akusztikus hangszereken megszólaltatott – feldolgozással lehet. A beküldött pályázati anyag időtartama együtteseknél legfeljebb összesen 15 perc, szólóistáknál legfeljebb összesen 10 perc (maximum 3-3 műsorszám) legyen. Egy-egy műsorszám időtartama lehetőleg ne haladja meg az 5 (öt) percet. A pályázatban csak olyan összeállítások szerepelhetnek, amelyeket az előadók korábban CD-n még nem jelentettek meg, illetve párhuzamosan futó pályázatra (pl. Új élő népzene) a tárgyévben nem adtak be.

A beérkező pályázatokat a szakmai zsűri két fordulóban bírálja el. Döntésük alapján általában tizennyolc-húsz produkció kap bemutatkozási lehetőséget. A lemezsorozat szerkesztője – szerkesztési okok miatt, korlátozott számban – olyan előadókat is felkérhet a kiadványon közreműködésre, akik a pályázaton nem szerepeltek. A válogatásnál előnyben részesítjük a magyar népzenevel induló jelentkezőket. A pávakörök, a citerazenekari mozgalom együttesei, a hagyományörző előadók, továbbá a népies műzenét játszó zenekarok és a hivatásos zeneszerzők tevékenysége pályázatunk körén kívül esik, így felvételeiket nem áll módunkban fogadni.

Az adminisztráció megkönnyítése érdekében kérjük, hogy a zenei anyag mellett egy kísérelvélben tüntessék fel a műsorszámok címét, földrajzi eredetét (tájegység, falu), időtartamát, az előadók nevét. (Feldolgozások esetében a szerző személyét is jelöljék meg.) Feltétlenül adják meg továbbá postai, fax, e-mail és telefonos elérhetőségüket! Minden pályázót értesítünk szereplése eredményéről, sőt az illetékes zsűritagok személyre szólóan is megfogalmazzák észrevételeiket, amennyiben erre igény merül fel. (Ezt segítő, a pályázati anyagokat megőrizzük.) A nyertesek tiszteltetésben és költségértékesítésben részesülnek, továbbá tiszteletpéldányt kapnak a hanghordozókból. A pályázatokat az alábbi címre kérjük beküldeni:

Mohácsy Albert

Hagyományok Háza Népművészeti Műhely
1011 Budapest, Corvin tér 8.

Beérkezési határidő: 2006. október 30.

Elsőpró olasz siker színpadon és futballpályán

A 27. T-Com Kaláka Folkfesztiválról

Két hónapja, hogy véget ért az idei T-Com Kaláka Folkfesztivál, s már javában folyik a jövő évi rendezvény szervezése. Gryllus Dániel művészeti igazgató és Rosta Katalin programigazgató mindig azt a célt tűzi maga elé, hogy a következő jobb legyen, mint amelyiket magunk mögött hagytunk. Szerintem a mostani nem volt jobb, se rosszabb, mint a tavalyi vagy a tavalyelőtti fesztivál, s ezt nagyszerű teljesítménynek tartom, mert azt a magas színvonalat hosszú időn keresztül megtartani, amely ezt a diósgyőri zenei eseményt jellemzi, szinte lehetetlen. Persze minden esztendőben hallhatunk olyan zenéket, amelyeket soha nem adott elő senki nemhogy Diósgyőrben, de Magyarországon sem, így a közönség valóban olyan érzéssel távozik, hogy ilyen még nem volt.

Dobos Rózsa, Külső-Rekecsin – fotó: Createam

Group Thorpe, Szardínia – fotó: Createam

A rendezvény idén is kiállítás-megnyitóval kezdődött július 6-án, csütörtökön a Herman Ottó Múzeumban. Ez alkalommal a Magyar Hangszerész Szövetség mutatott be többek között egyedi készítésű instrumentumokat, különleges hangszerfejlesztéseket, de a közönség Bársony Mihály, az utolsó hagyományörző tekerőkészítő műhelyét is megtekinthette. A kiállítás megnyitóján egy igazi szenzáció, a világon egyedülálló lantcsembaló is megszólalt, amelyet Romanek Tihamér ezüstkoszorús mester rekonstruált. E lant-testű hangszer a barokk korban született, s vélhetően utána már nem is használták, Johann Sebastian Bach számos művet írt rá. A múzeumban Nagy János zeneszerző mutatta be, a saját szerzeményét játszotta rajta.

Ezt követően a hagyománynak megfelelően a Kaláka együttes a Városháza díszudvarán nyitókoncertet adott, s ekkor is szerepet kapott a theorba lantcsembaló. Nagy János itt is általa komponált muzsikát szólaltatott meg, Blaskó Mihály fagotton, Szerényi Béla pedig tekerőn működött közre.

Péntek délután 5 órakor aztán felpörögtek az események. A közönség zöme ekkorra érkezik meg a szokásos felfokozott várakozással, enyhén szólva tehát nem semmi elsőként pódiumra lépni a diósgyőri várban. Ám a Misztrál együttes olyan fergetegesen muzsikált, hogy alig akarták leengedni a színpadról. A Kaláka fesztiválon éppen az szokott galibát okozni, hogy a hallgatóság nem szívesen válna meg az éppen koncertet adó zenészekről, miközben már negyed órája a következő bandának kellene játszania.

A Misztrál után albán énekesek léptek fel, abból az országból talán még sohasem mutatkozott be hazánkban zenei formáció. Következett Mon-

tanaro, aki viszont rendszeresen visszatérő vendég a fesztiválon. Az utóbbi időben gyakorta szerepel egy cseh vonósnégyes társaságában – ő furulyázik és dobol –, de mivel e kvartett most nem ért rá, négy magyar zeneakadémista leányt kért fel a kíséretére, akik szerinte is nagyszerűen interpretálták a szerzeményeit.

Következett a Balogh Kálmán Gipsy Cimbalom Band, s Balogh Kálmán a színpadra szólította Rosta Katalint, és elmondta, hogy e formáció a programigazgatónak köszönheti a létrejöttét. Tizenegynéhány évvel ezelőtt ugyanis Rosta Katalin az aktuális világzenei fesztiválon történő fellépésre invitálta a híres cimbalmost, aki ekkor verbuválta össze azokat a zenészeket, akikkel aztán megalapította a bandáját. A Méta együttes is pénteken lépett színpadra,

fotó: Körösi Katalin

s mentegetőzött amiatt, hogy már vagy 15 éve nem látogattak el a fesztiválra, pedig jónéhányszor hívták őket, de mindig ekkor tartják a nyári táborukat. Idén viszont július 8-án, szombaton kezdődött a tábor, ezért pénteken még el tudtak jönni Diósgyőrbe.

A Métát Ferenczi György és a Rackajam követte, s olyan hangulatot teremtett, hogy az éjszakát záró Esztenás együttes moldvai táncháza úgy kezdődött, ahogyan egy táncház befejeződnie szokott, de a helybéli Esztenás erre még rátett néhány lapáttal.

A szombat délelőtt idén is a gyerekeké volt, sőt, még a délután egy része is, köszönhetően Palya Bea énekelt meséje, az Álom-álom kitalálom bábszínepi előadásának.

Délután 5 órakor pedig Legedi László István moldvai furulyás és zenekara kezdett a vár árokszínpadán, s még Gryllus Dániel is meglepődött, amikor Hodorog András furulyást és Mandache Aurél prímást is megpillantotta a zenészek között. Őket követte a Group Thorpe, azaz négy énekes Szardíniából, amely idehaza megint csak újdonságnak számított. A Thorpéból érkezett, az elmúlt évszázadok ősi éneklési módjának egyik utolsó képviselőiként meghívott szárdok akkora sikert arattak, hogy a közönség közül sokan lesiettek a CD-boltba, de sajnálatukra kiderült, hogy az énekesek nem hoztak magukkal lemezt. (A fesztiválon ők képviselték a címben jelzett színepi olasz sikert, igaz, nem biztos, hogy olaszoknak tartják magukat, bár Olaszországban élnek.)

Palya Bea fellépett már a fesztiválon többek között a Laokoón Csoporttal, a Sebő együttesel, Fassang László orgonaművésszel, most pedig saját zenekarával, a Palya Bea Quintettel látogatott el, s már fél órával a koncertjük előtt, a mikrofonok beállításánál a rajongók tekintélyes tábora gyűlt össze a várszínepi előtt. Természetesen most is rászolgált a bizalomra.

A rockos szlovéniai Orlek együttes pedig úgy tűzbe hozta a publikumot, hogy szinte mindenki csápolt nekik és ugrált előttük. A kínálat változatosságáról annyit, hogy őket a Budapest Klezmer Band követte, befejezésül pedig a Söndörgő tartott táncházat.

A labdarúgó világbajnoki döntő miatt vasárnap fél órával korábban kezdődtek a koncertek. Egy izlandi énekes hölgy, Bára Grímsdóttír és egy énekes-gitáros angol srác, Chris Foster kettőse nyitott, s mindamellert, hogy nagyszerűek voltak, egy félelmetesen jó, pergő számmal zártak, illetve visszatapsolás után előadtak egy líraibb dalt. Többen lementünk a boltba, ahol három CD-t tettek tőlük elénk. Egyet akartam venni, dönteni kellett, melyiket válasszam. Az egyik Foster szólólemeze volt műanyag tokban, 13 számmal, 43 percnyi időtartammal. Ezt kilőttem, s végül azt a kiadványt vettem meg, amelynek borítóján már a régi izlandi fotók is meggyőztek arról, hogy már csak a kísérfüzetben sejtethető képanyag miatt is érdemes rá szavaznom. Mindemellert 18 számot tartalmaz, 48 perces műsoridővel, Chris és Bára mellett ráadásul egy harmonikás is közreműködik rajta. Odahaza meghallgattam a CD-t, reménykedve, hogy az említett szuperszám is rajta van, s nem csalódtam, az utolsó előtti zeneként tették rá.

A Kaláka koncertje fél hétkor kezdődött, illetve akadt némi csúszás, de az eső is eleredt. Ám ők az elektronika kikapcsolása után, erősítés nélkül is tovább játszottak, majd amikor annyira zuhogott, hogy a hangszereiket is le kellett tenniük, énekeltek.

A világbajnoki döntőt a várároknak kivetítőn néző közönség zöme az olaszoknak szurkolt, a 2x15 perc hosszabbítás és a 11-es rúgások viszont lerövidítették a koncertek időtartamát. A műsort az idén 30 esztendő Teka zárta, Gryllus Dániel pedig a befejezés előtt fél órával szokása szerint megkezdte a visszaszámolást, először 5 percenként, majd percenként, félpercenként, végül másodpercenként bemondva a hátralévő időt, s végül elbúcsúzott azzal, hogy találkozzunk jövőre. Úgy legyen!

K. Tóth László

„Zeng a lélek”

Nyárköszöntő Népművészeti Fesztivál

Idén második alkalommal rendezték meg a „Zeng a lélek” Népművészeti Fesztivált Fóton, a katolikus templom udvarán és a közönségi házban. A fesztivál első hallásra talán különös elnevezése két helyen is megtalálható idézetből származik:

„Mert mibennünk zeng a lélek

Minket illet ez az élet”

(Nagy László: Táncbeli tánc-szók)

„Zeng a lélek, zeng a szó,

Zeng a szerelem ajtó”

(magyar népdal)

fotó: Lániczky Zoltán

A rendezvény előzménye, hogy egy civil szerveződés, gyakorlatilag néhány, a régióban, Fóton és Mogyoródon élő család és barátai több éve havi rendszerességgel nagyszerű táncházakat tartanak Mogyoródon, illetve Fóton. A táncházak iránt megmutatkozó egyre nagyobb érdeklődés bátorította a fesztivál kigondolóját arra, hogy először 2005 júniusában, majd idén egy egész napos fesztivál keretében mutassák be az érdeklődők számára a magyar népművészet különböző ágait. A cél az volt, hogy a népművészet számos területét; népzene, néptáncot, tárgyalgató népművészetet egy rendezvény keretein belül mutassák be, változatos programokat kínálva a fesztiválra ellátogatóknak.

A nap során számos kézműves foglalkozást ki lehetett próbálni, mint például a korongozást, a faesztergálást, az üvegfúvást, a nádfonást, nemezelést, gyöngyfűzést, kötélverést és bőrözést. A délutáni és az esti gálaműsorban számos ismert és amatőr előadót, illetve együttest lehetett látni-hallani. Fellépett többek között a Fóti Boglárka Gyermekek Táncegyüttes, a Fóti Népművészeti Szakközépiskola, a Fótsonlyó Táncegyüttes és a Bartók Táncegyüttes. A zenei előadók között szerepeltek az Ithajla együttes, a Mogyi együttes Keszthelyről, az Óbudai Népzenei Iskola diákjai és tanárai, Máté Móric, az Öves együttes, a Fiastyúk Énekegyüttes, valamint Szabó Adrienn és zenekara. Este mesét mondott Berecz András, s felléptek még Kobzos Kiss Tamás, az Egyszólam együttes, koncertet adott és táncházat tartott a Csürentő és a Mészáros zenekar.

A visszajelzések alapján a II. „Zeng a lélek” Népművészeti Fesztivál az előzetes várakozásokat felülmúlóan sikert aratott, ezért a szervezők az idei év tapasztalatait felhasználva ismét nekivágnak a következő fesztivál létrehozásához.

Bővebb képes beszámoló a www.zengalelek.hu oldalon található.

Jakab Csongor

FEKETE-PIROS...tánc

Igen, ezek lettünk. Üresen fut a filmszalag vége a vettővászonon, hull felülről a csillámpor, éles fényekben állunk, idegen utcákon, idegen emberek között. De a zenét senki nem veheti el tőlünk, a gyönyörű népviselet már hozzánk nőtt, minden gesztusunk, figuránk, örömünk a táncban egyedülálló. Magyar. Nem váltható át euróba, nem fordítható le angolra. A szegénység és a magunkrahagyottság költészete. A hit, amely megvolt.

A piros-fekete szötteket, a szívszorítóan szép énekeket, a csillogóan virtuóz táncokat alig 30-40 éve találtuk meg újra. Sok kilométer van mögöttünk, sok falusi poros bálterem, sok átvirrasztott éjszaka, rengeteg egészségre-szerencsére kívánt pálinka, savanyú bor, sok vizslató fináncpillantás, sok öröm, bánat, sok ember, akinek sorsa a miénkbe vegyült. Gyimesbe indulva a Skodának már a román határ előtt felforrta a hűtővize. Sötétségben álltak a falvak, hidegen fújtak a szelek, lelkünkbe örökre bevésődött sorok Kallós Zoli bácsi festett ajtóján, a Liceum utcájában, ahol az udvarban Panek Kati lakott. Erdély dróttal volt kerítve. A hetvenes éveket írtuk, s a bánfihunyadi borbély azt mondta nekem: Uram, mindenki szenved valamilyen mániában. Mi, Romániában...

Tudni kell mindezeket, ha az ember a FEKETE-PIROS...tánc című műsorra betül? Tudni kell magyarul? Bizony nem árt. Ami ebben a monumentális műsorban (Budapest és Honvéd együttesek, koreográfiák 1973-tól napjainkig) nemzetközi, az nem a szív, hanem káprázat és pénztárca dolga. Azt könnyen dekódolhatja az amerikai vagy összeurópai közönség. Vetített képek, gyorsan változó díszletek, olajozottan-csendesen sikló technika (mint Balogh Kálmán cimbalomja), rádiós mikrofonok (zakóból kilógó zsinórokkal), videóklip-szerűen feszes szerkesztés, pillanatnyi szünet, fellélegzés, megnyugvás nélkül. Nekem túl sok volt. Mint egy CD, ahol a zeneszámok között nincs szünet. Táncagyományaink gyorséletterme, ahol ízlésesen, gyorsan, kellemesen megebédelhetsz, mindenből az ellenőrzöttet, a kiválót kapod, a gyermeked még egy kis ajándékot is, amit másnapra eldob. De mindezekről senki sem tehet. Ezek lettünk, ilyenén tett minket a világ.

A Művészetek Palotája gyönyörű, üres ékszerdoboz. A Steinway zongoráról eszembe jut egy másik, a washingtoni Renaissance hotelből: felnyitva állt az előcsarnokban, s billentyűin láthatatlan kéz játszott reggeltől estig a kellemes dallamokat. Nem kellett ember hozzá.

Persze, hogy az a kérdés, hogy a hetvenes évekbeli, akkor óriási sikerű, iskolákat teremtő művek hogyan hangzanak, látszanak manapság. A „Széki táncok” (Timár, 1973) bizonytalanságnak szól. Mindannyian ebből a köpönyegből bújtunk elő. Ez volt az első szerelem. A terek megalkotása, a tömegek mozgatása, a szólisták és a többiek ellenpontozása, ahogy a nagykönyvben meg van írva. Helyesebben az a nagykönyv akkor íródott, többek között ilyen művek által. Amikor a lassú megszólal, eltűnik a XXI. századi környezet, technika. Marad Zsuzsi néni táncháza, a magányos villanykörtével, a lányokkal a fekete-piros viseletben, az összeölelkező, jó torkú legényekkel, a ceglédi kannába összeöntött borokkal...

A Kalitka (Foltin, 1995), az Ostinato (Györgyfalvy, 1975) és a Carmina Burana (Kricskovics, 1978) más utakon indult el. Első a gondolat, amely formát keres, hogy kifejeződjön. A táncos nyelvet elemeire bontja, újra összerakja, új szavakat alkot, a táncművészet más ágaira is tekint, a zene is új, bár gyökereivel a mi földünkbe kapaszkodik. Egyszemélyes költészet. A férfi-nő kapcsolat örök szépsége, fájdalmai, harmónia és meghasonlottság, egyének és csoportok, magányos ember és a tömeg viszonya. Magunk-

ba zárva maradunk, ismételve megrögzötten önmagunkat vagy van feloldozás? Megtaláljuk-e őt, akivel szabad madárként szárnyalunk a szerelemben? A szertartás, az ősi törvény mikor segít élni, mikor nem? Ezek a művek teli vannak kérdésekkel. Ha véget érnek, a kiinduláshoz érkeznek vissza. Csak tettünk egy kört lelkünkben, a fájdalom a régi maradt.

Az Ostinato-hoz még: Bach tudott hatszólamú fűgát írni, ez lett a legbonyolultabb és egyik leghíresebb műve. A táncmű ötszólamú, mindvégig megmaradva a klasszikus fegyelemben, egyetlen, oda nem illő hang nélkül.

A párhuzamok, a mai, hasonló művek. A Párhaj (Zsuráfszki) előadásáról csak superlatívuszokban lehet írni. Fitos Dezső és Kádár Ignác pontos, egymásra nagyon figyelő táncosok, virtuozitásuk már-már a lehetetlent kísérti, de mégis minden pont a helyén. Más kérdés a mű üzenete, látásmódja, gondolatisága, ami jellemzően az est folyamán többször is érezhető volt. Röviden ez a tematizálást jelenti. Nem elég a tánc maga, kis történetet kanyarítunk hozzá, mesélni kezdünk, anekdotázni. Igen, értem. Elmúlt már az az idő, amikor egy-egy tánc- és zeneanyag újdonsága, szépsége, nehézsége önmagában is elég volt a sikerhez, az élményhez, akár a katarzishoz. Vagy a létezéshez. Ismétlem, senki sem tehet róla. Ha a tét a megmaradás, akkor legyen a csárdás a Kelet tangója. Ha már a silány, az értéktelen, a talmi a torát üli mindannak, amiért élni érdemes, ha „már émeletlenül becukrozva a nép és alulról fölfelé is csúsznak a romlasztó csókok”, a legtöbb, amit tehetünk, hogy táncolunk. Keretbe foglaltan vagy anélkül. Hagyományt őrizve vagy teremtve. Csillogó üvegpalatóban vagy vidéki kultúrházban. Létezésünk maga a tanúságtétel.

A Stílusgyakorlat (Diószegi) többszólamú játékosága bizonyítja, hogy a legmagasabb rangú klasszikus zene (Bach) és a néptánc lépései, formái, változatossága, fejlődési-fokozási szabályai közeli rokonok. Mindkettő természeti jelenség. A legnagyobb igazságok a legegyszerűbbek. Csak ember kell hozzá, aki fölfedi.

Az est többi szépsége. A szentiványi bál sodró forgataga, szentiványi, tetőponti befejezése. A Cigány kurázi megértő humora, virtuozitása mind táncban, mind énekben és zenében. A délvidéki énekek friss levegőjű hegyeket idéző hangulata. A pontosan-ízesen-érzelmesen muzsikáló zenekar. A kalotaszegi hajnali ének ünneplőessége. A legényesek kifogyhatatlan változatossága. A gyimesi emberek fenyőfa-szálassága, ösereje, indulata. Asszonyaik fürgesége, ügyessége, huncutságai, mint a Tatros vize.

Végül a tánc, ahol lehull a profi viselkedésmód, s újra megjelenik minden eredendő suta báj, természetesség, egymásra tekintés, mosoly, virtus – igazi örömmű. A tánc maga, ami nem tűr korlátokat, lezönlök a színpadról. Az előcsarnokban digitális gépek emelkednek a fejek fölé, rögzíteni a rögzíthetlent. Előbb a vörös bársony szőnyeg, aztán a mélygarázs infernója. A nagyvárosi forgatag elkezd törölni a memóriából a képeket.

Lovunkat napszentület felé fordítottuk. Elmentünk, aztán visszatértünk. Olyan dolgok történtek, amiket hinni sem mertünk soha. Eltelt egy élet.

Szávai József

Felföldi levelek

A pozsonyi Ifjú Szívek Magyar Táncegyüttes és művészeti vezetőjük, Héglí Dusán évről-évre új műsorokkal és eredeti ötletekkel rukkolnak elő. A tavaly színpadra vitt Felföldi levelek az eddigi legátfogóbb bemutatása a Felvidék magyar, szlovák, cigány és zsidó zenéjének és táncainak. A műsor alapötletét Bartók Béla és Kodály Zoltán felvidéki gyűjtéseiről írt levelei, jegyzetei, valamint Petőfi Sándor és Márai Sándor felvidéki írásai adták, melyekhez az adott vidék zenéje és táncai társulnak.

Már a műsor kialakulásakor lenyűgözött az a precíz kutatómunka, amelyet Dusán végzett könyvtárakban, archív tánc- és hangfelvételek között válogatva. Bartók és Kodály olyan személyes megnyilatkozásait sikerült összegyűjtenie, melyek sokkal kezelhetőbbé, emberibbé teszik gyűjtéseinek hétköznapijait. Az elhangzó idézetekhez pedig kiváló zeneszerzőink egy-egy eredeti gyűjtése, valamint az ezekből komponált művek rövid részlete is hallható – mindezek a lehető leg gondosabban kiválogatva. A műsor olyan jól sikerült, hogy a Felföldi levelek hangzóanyaga érdemesnek bizonyult egy önálló CD-n való megjelenésre. Ehhez persze szükség volt azokra a kiváló muzsikusokra is, akik az Ifjú Szívek zenekarát adják. Koncz Gergely, Mester László és Lelkes Tibor csakugyan bámulatosan eljáratították a Felvidék sokszínű zenei stílusát, őket a CD-n remek zenész kollégák – Németh Dénes és Liber Endre – egészítik ki; valamint a táncosok olyan hiteles előadása, melyben a falusi zenészek mellett egy-egy jellegzetes táncos-énekes „adatközlő” stílus is visszaköszön. Felkészültségüket mutatja, hogy a felvételeket mindössze 3 nap alatt rögzítettük, és további kétnapi utómunka (keverés stb.) után már kész is volt a lemez hangzóanyaga. S az eredmény? Egy hallhatóan könnyed, magabiztos előadásmód, öröm-zene, mely az esztétikai élmény mellett gazdag ismeretek birtokosává is teheti a hallgatót.

Kedvcsinálónak álljon itt néhány tétel a CD-n hallható zenék közül: találunk csalólóközi és Komárom környéki magyar tánczenéket, zoboralji dudautánzást hegedűn, vagy fél tucat szlovák tánc zenéjét a legarchaikusabb zólyomi területekről. Kuriózum a Sáros és Zemplén vármegyékből való pásztorjáték és a hegedű-harmonika duóval előadott krucena, a zsidó Mojsé és a szeptisii (Abaúj vm.) két szólamban énekelt cigánynóták, de nem maradhatnak el a gömöri juhásznóták, a zempléni verbunkosok

fotó: Kiss Gábor

vagy a (már ismertebb) magyarbódi csárdás-dallamok sem. Így felsorolva is szép lista, a CD végén hallható Kassa című Márai idézet pedig olyan gondolatokat fogalmaz meg, amely nem hagyhat hidegen egyetlen magyar érzületű honfitársunkat sem.

Akinek tehát módja van rá, feltétlenül nézze meg az Ifjú Szívek Magyar Táncegyüttes Felföldi levelek műsorát, ha pedig többszöri zenei élményre vágyik, lelje örömet minél többször eme CD hallgatásában!
Árendás Péter

Azt tudtuk, hogy van egy Magyarország...

Petrás Mária útjai fényben-árnyékban – III., befejező rész

A csángószervezet 1990-ben, Sepsiszentgyörgyön jött létre. Nekem telefonált Laci testvérem, hogy készülődnek a csángók, hogy gyűljenek össze. Utána láttam a TV-ben is. Bemondta egy falubeli, Duma János. Elmentem Szentgyörgyre. Az életemben a leges-legnagyobb élményem ez volt, mikor ott annyi csángóval eszszegyültem először. Hát ilyenét még nem is álmodtam, Rózsika!

Elmondom neked igazán, hogy mi történt bennem azelőtt. Az gondoltam, hogy már nem lesz kiút. Azt gondoltam, hogy végünk van immá, mert mikor meghalt Brezsnyev, valami nyolcvan valahány éves volt, számítottam én az éveket. Hogyha ez az ördög is ennyit fog élni, semmi esélyünk nincs, semmi. Mert nagyon kemény volt a gárdája. Én az országból nem akartam elmenni semmiképp.

Mikor felmentem Sepsiszentgyörgyre, ott voltak a kézilabdapályánál egy páran. Hát én megijedtem, hogy csak ennyin vagyunk? A TV is bemondja, s csak ennyi? Ott volt a Duma János, Kallós Zoltán. Megláttam a tarisznyáját, valami nagyon érdekeseket mondott, s akkor odamentem melléje. Bemutakoztam, mondtam, hogy milyen faluból jövök. Ő mondta, hogy ő Kolozsvárról jő, mások biztos ismerték, de én nem ismeretem Kallós Zoltánt, sajnós. Ő nagyon kedves volt, nagyon tetszett nekem, amit mond. Mindenki olyan szabadon beszélt, valami elképesztő hangulat volt. Duma János próbálta mondani, hogy mi a kúnok leszármazatai vagyunk, semmit se tudtunk magunkról, s ő kezdte ezeket a teóriákat.

Egyszer csak odajő Szócs Anna s Nyisztor Tyinka, akkor ismerkedtem volt meg velük. Mondja Anna, hogy még van egy gyűlés.

- Hol – mondom –, hol van még gyűlés?
- A könyvtárnál, egy teremben.
- Akkor menjünk oda!

Azonnal, én is, Zoli bácsi is bíztattuk a többieket. Volt ott valaki Bukarestből is, fényképezett. S akkor elmentünk gyorsan a helyhez, ahol elmondták, hogy hol van a másik összejövetel. Hát ott már tömeg volt. Három-négyszáz fős tömeg. Mindenki beszélt, mindenki rikolytozott, mindenki akart mondani valamit. Elképesztő hangulat volt. Ki sírt, én most sírtam, most voltam boldog. Valami elképzelhetetlen, elmondhatatlan volt! Tudod, annyi csángó esszegyülve. Mi mindig félre, elbújva, nem tudom, hogy hogy mondjam. Csak templomban voltál tömegbe, ott volt egy idegen, aki dirigált téged, aki mutatta, hogy te mit kell csinálj. Ez egy teljesen más helyzet volt, ott voltunk magunk között, nem volt egy pap, aki azt mondja, hogy elhallgassunk, s akkor ő beszél. Itt teljesen más volt. Azért mondom, hogy egy elfelejthetetlen élmény volt. Láttam, hogy már az elnökségen vitáznak, én ezt meg is értem. Ott volt egy RMDSZ küldött is, Szylveszter Lajos. Én is szót kértem, mert valahogy lecsillapodott annyira a nép, hogy el tudták kezdeni a gyűlést, mert először káosz volt. Én is szót kértem. Én el akartam mondani az élményemet, hogy mennyire sokat számított nekem, amikor egy paraszt jellegű színdarabot láttam és azt telje-

sen megértettem. Hét faluban volt ez. Javasoltam, hogy ilyen darabokat küldjenek, ilyen színjátszókat, akik az ottani nyelven tudnának beszélni, és meg tudnák értetni magukat. Az RMDSZ azonnal küldjön ki magyar előadókat. Én úgy láttam, az a jó, ha most felébresztik az embereket.

Mindenki mondott valamit, hogy vigyenek lisztet, vigyenek cukrot, nem tudom mit. Én ezt olyan rossznak éreztem, a ruhát még rosszabbnak. Az az asszony, amelyik mostanáig katrincában és varrott ingben járt, hogy fog kinézni, lila szoknyában és citromsárga blúzban, amit egy nyugati valaki hordott valahol. Nem emlékszem, hogy ki volt, de nyilvánosan lehordott, hogy milyen hátlatlan vagyok, s hogy gondolom én! Mindjárt szerkesztettek is egy programot, hogy mit kell tennünk. Az én javaslatomat nem fogadták el. Én sírtam, olyan rosszul esett.

Az is nagyon bánt, hogy olyan vakon csináltak mindent. Így, mint a ló! De így is jó volt. Én minden összejövetelen ott voltam. Én soha nem hiányoztam. Még olyan is volt, hogy lejöttek Duma Jánosék Hétfaluba, hozzám, hogy megbeszéljük, hogy legyen. Gondolták, hogy még a parlamentbe is lehetne egy képviselőnk. Én már repdestem, én már nem a földön jártam, annyira boldog voltam, hogy végre van ez a változás.

Akkoriban ismerkedtem meg Nyisztor Tyinkával. Meg is hívott az otthonába. Megtudtam én is, hogy ő mivel foglalkozik, elmondtam én is, hogy én mit csinállok. Amikor megtudta, hogy volt ez a grafikai műhelyem, mondta, hogy ismerték a festő nagybátyámat, hívott, hogy menjek Sepsiszentgyörgyre, beszélj valakivel, felvesznek a színházhoz. Gondolkoztam rajta.

Tyinka a lakásán mutatott könyveket, megmutatta nekem Domokos Pál Péter bácsinak azt a nagyobb könyvét. Én láttam valamikor ezt a könyvet, csak nagyobb kiadásban volt. A királyi címer rajta. Valaki nekem megmutatta ott a gyárban. Egy mérnök jött Marosvásárhelyről, ő is az export részlegnél dolgozott. Véletlenül meghallta, hogy én csángó vagyok. Mondta nekem, hogy van egy ilyen könyve. Megmutatta nekem Domokos Pál Pétert és a falvainkat, én megtaláltam a Diószént. Le is másoltuk, azt hiszem, nekem ma is megvan. Egy kis füzetkét készítettem abból a könyvből. Ott láttam meg azt a nevet, hogy Petrás, Petrás Ince János. Híres pap volt. Ez úgy 1987-ben lehetett, tavaszval. Akkor mondta Tyinka, hogy ne, van egy ilyen könyvecskéje is, Rezeda. Mutatta nekem, hogy ne, voltak gyűjtések a falvainkban. Én ott találtam meg a „Hídló végént”, amit Diószénben gyűjtött Péter bácsi. Én azt gondoltam, a mennybe felemelkedem, annyira örültem. Nagyon! Én akkor rajzolgatni kezdtem ezekből a könyvekből. Hát olyan boldog voltam, hogy nem is lehet elmondani. Aztán szólt Tyinka, hogy mennek ki Magyarországra – a tesvéremet, Lacit is meghívta –, Domokos Pál Péter bácsinak a születésnapjára. Akarok-e menni? Ó, há hogyne! S akkor gyorsan beadtam az útlevélkérelmemet. Nekem még nem volt. 90-ben már mindenki mehetett, ahova akart. Mentek Nyugatra, mint a bolondok. Én nem akartam menni. Akkor csináltattam útlevelet, jú-

Petrás Mária (fotó: Vargha János)

Petrás Mária a Muszikás együttesrel (fotó: Klebercz Gábor)

nibusban. Gondolkoztunk, milyen ajándékot vigyünk, mit vigyek? Kiderült, hogy mindenki magán ajándékot vitt. Gondolkoztam, hogy mi szerezne örömet Péter bácsinak? Úgy gondoltam, hogy készítek valami rajzokat a Rezedához.

Aztán kijöttünk Magyarországra, azt hiszem, mindennap többször is sírtam. Csillebércen szálltunk meg. Ott helyeztek el. Voltunk vendégségben Németh Géza lelkésznél, Németh Zsolt édesapjánál és másoknál is. Az ünnepség a XI. vagy a XII. kerületben volt, valami villaszerűségben. Sok emberrel megismerkedtünk. Ott volt Halász Péter is, Csőke Antal is, meglátták a rajzaimot. Csőke Antalra azért emlékszem, mert ő azonnal megkérdezte, mit végeztem, mit dolgoztam, hol voltam, s én elmondtam neki, hogy amit lehetett, azt otthon elvégeztem. Kérdezte, nem akarok-e kijönni Magyarországra?

Hát, mondom, két gyermekvel nem jöhetnek. Jól esett mindenképpen, hogy megkérdezett. Azt mondta, gondolkozzam rajta. Nem tudom elmondani, hogy nekem, milyen jól esett, hogy ez az ember engem többször megkérdezett, hogy gondolkodtam-e?

Hazamentünk, erről a Domokos Pál Péter ünneplésről, és akkor megszerveztük a Lészpedi Fesztivált. Zöld Péter szervezte, én csak segítettem neki. Megrajzoltam a szép színes plakátokat. Nagyon jól megszervezte Péter ezt a fesztivált. Kilencvenben még lelkesedtek az emberek. Örvendezett Péter nekem, hogy hoztam ilyen asszonyokat, olyan asszonyokat! Béjöttek innen, béjöttek onnan. Öregasszonyok, öreg-öreg-öregasszonyok jöttek. Eljött a bukaresti magyar TV, eljött Péter testvére, a pap, hát kapott is az fegyelmet aztán.

Képzeld, kellett volna kezdődjen a műsor, és az asszonyok nem akartak felmenni a színpadra. Mondták, nem mennek fel. Péter

könyörgött:

- Énekeljék el a csángó himnuszt!
- Ha tük elkezditek! – mondták az asszonyok.

Ott ült szemben a nagy tömeg, Lészpeden a kultúrházban történt ez.

- Nincs mit tenni, menj fel Marika!
- Én egyedül nem megyek!

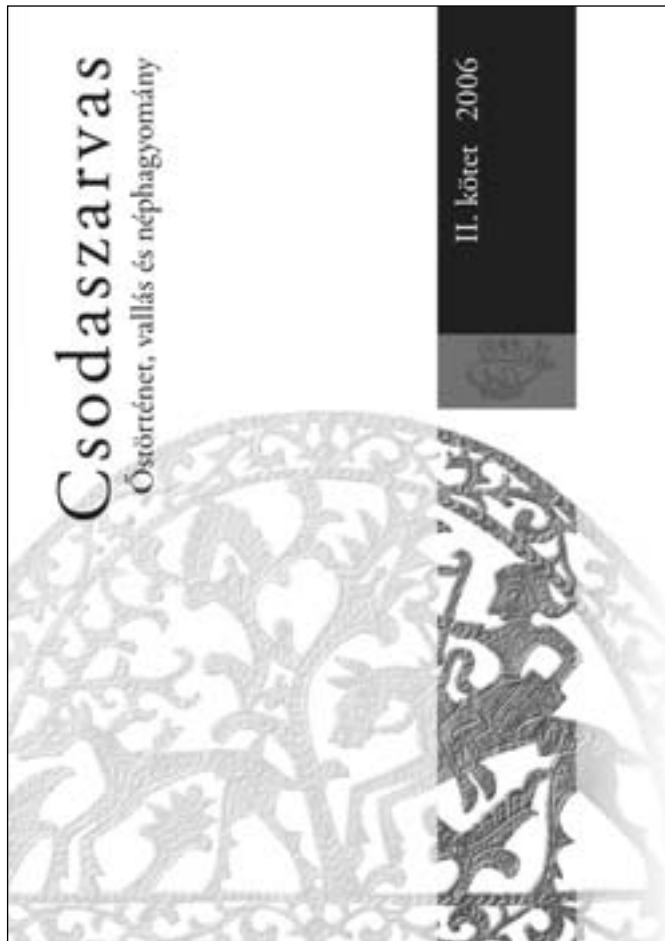
Egy megmagyarázhatatlan hangulat volt. Mindenki örült, hogy ott vagyunk, de nem tudtuk elkezdni. Mondom: Én egyedül nem megyek, jöjjön ő is, ő a szervező. Na felmentünk ketten a színpadra, és elénekeltük a csángó himnuszt. Kész, avval beindultak az asszonyok is, alig lehetett leállítani őket. Akkor, kilencvenben énekeltem színpadon leelőször.

Ott volt Tyinka is, azt mondja nekem, szerveznek egy táborot Sopron mellett, pont akkor meghívtak Szlovákiába is, de oda nem mehettem gyermekestől, így elmentem oda, ahol veled találkozunk, Brenbergbányára.

Márcki Imrénél megláttam a Csoma Gergely könyvét, és engem nagyon megcsapott az a könyv. Sírtam is. Annyira rosszul esett nekem az a könyv. Aztán meg is magyarázták mások, hogy milyen céllal készült az a könyv. Úgy éreztem, mintha erőszakkal levetkezettek volna valakit, hogy meglátszódjon a csőrésága. Annyira fájt nekem az a könyv, hogy nem is lehet elmondani. Igaz, könyv, tudom, de nekem nagyon rosszul esett. Megütött, mintha csihánval megverték lenne. Azt mondta valaki, hogy nagyon fontos, hogy lássa meg a világ, milyen helyzetben van a csángóság, s én ezt elfogadom.

Kóka Rozália

(*Hegyen s földön járogatok vala – Fekete Sas Kiadó, Budapest, 2006*)

Csodaszarvas 2006

A tavalyi első után 2006 augusztusában jelent meg a Csodaszarvas idei tanulmánykötete. Az írások a magyar őstörténet, mitológia, régészet stb. mellett a néphagyományok jelenkori ápolásának is komoly figyelmet szentelnek. A könyv a Molnár Kiadó gondozásában jelent meg, s a népi kultúra olyan neves szakemberei alkotják a szerkesztőbizottságot, mint Halmos Béla, Hoppál Mihály, Vásáry István, Voigt Vilmos. A táncházasokat az idei kötetből leginkább a Kallós Zoltán életművéről szóló és a Muzsikás együttes eddigi tevékenységét ismertető, összesen mintegy 80 oldal anyag érdekelheti leginkább. Kallós Zoltánt először Andrásfalvy Bertalan méltatja, majd jómagam terjedelmes riportja következik, amit az általam összeállított, Kallós Zoltán írásait tartalmazó bibliográfia és lemezeinek diszkográfiája egészít ki. Szintén itt jelent meg a Muzsikás együttes két tagjával, Sipos Mihállyal és Hamar Dániellel folytatott beszélgetésem. Sipos Mihálytól, aki igen ritkán ad interjút, érdekes meglátásokat ismerhetünk meg arról, hogy az együttes hogyan tudott évtizedeken át együtt maradni, belső működését milyen szabályok irányították, milyen területeken végeztek úttörőmunkát. Mindketten beszélnek arról, miként próbálja a Muzsikás bontogatni a népzene és a komolyzene közé mesterségesen épített válaszfalat, s miként sikerült betörniük a világ legrangosabb komolyzenei koncertermeibe is, s milyen hatással volt rájuk Bartók életműve. Hamar Dániel egy szubjektív válogatást is ad legemlékezetesebb fellépéseik színhelyeiről a szerkesztőség kérésére. A lista igazán impozáns! A beszélgetés végén a Muzsikás önálló lemezeinek teljes diszkográfiáját is megtalálhatja az olvasó. A kötet valamennyi írását gazdag archív és friss, fekete-fehér és színes képanyag illusztrálja.

Abkarovits Endre

Két félidő a kastélyban

A labdarúgó világbajnokság évében és ideje alatt egyes népzenei táborokra is a két félidő volt a jellemző. Idén a tiszadobi Andrásy-kastélyban kétszer (tavasszal és nyáron) találkoztak egymással a néptáncos és a népzenei csapatok. Az első játékrszben még leginkább az új helyszínnel ismerkedtek a résztvevők, hiszen most először próbálták ki az új „arénát”, így ennek köszönhetően még a szervezők uralták a terepet. A találkozó ezen – csendesebb – szakaszában a fellépők bejátszották a teljes területet, gyors és látványos akciókkal kápráztatták el a nézőket. A zenészek csapatában pályára lépett Legedi László István és jó teljesítményt nyújtott a Sültü zenekar is.

A szünetben mindenki alaposan felkészült a folytatásra, így a második részre kelő elszántsággal érkeztek a csapatok. A zenészeknél pályára vonultak a népszerű és kedvelt sztárok, Mandache Aurel és Hódorog András vezetésével, így erősítve a Legedi-féle kezdőcsapatot. Jelentős szerepet vállalt ismét Földi Lehel és a Sültü-team is. A másik oldalon a létszámfölényben lévő Forrásosok jöttek ki a második játékrszre Szigetvári József (Sziq) irányításával.

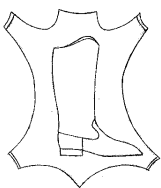
A két csapat becsületesen játszott, általában a zenészek diktálták a tempót, de a Forrásosokra sem lehetett panasz, jól megforgatták játszótársaikat. Habár a második félidőben több izgalmas megmozdulás is volt (fonás és énektanítás a kastély termeiben,

fürdés a Tisza-holtágában, röplabdázás a homokos strandon, focizás a kastély-parkjában), a legfőbb célok egyik csapatnál sem változtak. A Forrásosok elsősorban a megtanult táncok számának növelésére, míg a muzsikások főként a dallamváltozatokra fektették a hangsúlyt. Az izgalmas mérkőzés utáni döntetlennel mindkét fél elégedett lehetett, hiszen a nagyszerű teljesítmény mellett mind a játékosok, mind a nézők jól szórakoztak.

A második félidő most egy hétig tartott, s bár a végére mindkét csapat elfáradt, nem kizárt, hogy a felek a következő évadban is összejönnek majd egy barátságos találkozóra.

Benkő András

Néptáncosok, néptánc csoportok és bármely táncműfajt kedvelők!

Különböző táncokhoz készítünk méretre is:

NŐI, ILLETVE FÉRFI PUHA- ÉS KEMÉNYSZÁRÚ CSIZMÁT

MENYECSKE CSIZMÁT • NÉPTÁNC BAKANCSOT • KARAKTERCIPŐT

Műhelyünk címe: 8300 Tapolca, Sümegi út 20. (a gimnázium mellett)

Telefon: 06-87/321-304; mobil: 06-30/286-9517, 06-30/224-2105

TANKA TAMÁS és BÁRÁNY SZILVESZTER Népi Iparművészek, a Népművészet Ifjú Mesterei

Modelljeink megtekinthetők és megrendelhetők, árlistánk és méretlapunk letölthető a honlapunkról: www.tankabarany.hu

Bartók Béla-emlékdíj

A díjat a Magyar Művészetért Alapítvány Kuratóriuma és a Herendi Porcelánmanufaktúra alapította és adományozza az idén, Bartók Béla születésének 125. évfordulója tiszteletére.

„Azért adjuk át tisztelettel a Bartók Béla-emlékdíjat, annak részéül az ő emlékére készült herendi szobrot, mert szeretnénk emlékeztetni arra, hogyan emelte Bartók a világ színe elé a magyar népzene kincseit, és hogyan tette naggyá a magyar zenét a XX. században az egész világon. S most azok előtt tisztelgünk, akik méltó hordozói Bartók szellemi örökségének.” (Részlet az Emléklap szövegéből)

A díjat augusztus 29-én Kiss Ferenc (zenész-zeneszerző-népzene-gyűjtő-kiadó) vehette át közülünk, a kárpátaljai magyarság népművészetének kutatása és a magyar-ruszin kulturális kapcsolatok ápolása terén végzett, több évtizedes munkássága elismeréseként. Barátai, a ruszin népzene otthoni és magyarországi népszerűsítését évek óta felvállaló Técsői Banda tagjai is Bartók Béla-emlékdíjat kaptak. Mivel éppen hazánkban és Szlovákiában turnézta, a zenekar kitüntetését is Kiss Ferenc vette át Tiszaújlakon, a civilek anyagi támogatásával újjáépült iskola épületében.

A Técsői Banda
fotó: Berán István

réGI MESE

Az egykori Ghymes zenészei a Galánta melletti Taksonyban

Két korábbi sikeres bemutatkozás a Fónóban örömmel és lelkesedéssel töltötte el a Ghymes zenekar volt tagjait. A Taksonyi Falunapok egyik házigazdája, Buják Andor merész ötlettel újra összehívta egykori zenésztársait (Écsi Gyöngyit, Kiss Bernadettet, Béhr Lászlót, Nagy Mihályt, Bohus Zoltán, Baráth László, Rusznák Gá-

bort, Buják Krisztiánt). Már csak egy másik hiányzott – szerencsére „kéznél volt” a Fakó, majd a Bendő hegedűse, Bugár Zoltán, aki fejből tudja egykori tanítómestereinek mindegyik számát. (A koncerten a Bendő bőgőse és cimbalmosa – a Csallóközi Táncegyüttes volt táncosa – is „kisegítette” a régi Ghymest.)

Ezen a meleg júliusi taksonyi estén a népzene ráhangolódást a Bendő zenekar táncháza biztosította. Így az apróságok is megismerhették – szüleik-kísérik kezét fogva – a tánc örömeit. Nyomban eszembe jutottak a 10-15 évvel ezelőtti hangulatos próbák az Ifjú Szívek pozsonyi székházában, amikor a Bugár-testvérek alkotta Fakó együtt tanult-próbált a Ghymessel. Akkor Pozsonyban még volt rendszeres táncház, melyre tudós vendégeket is elhívtak egy-egy beszélgetésre – jómagam nosztalgiával emlékszem vissza Bödök Zsigmond csillagászra, aki „mellesleg” a magyar Nobel-díjasokról írt könyvet. Kassán, Dunaszerdahelyen, Füleken, Zselízen, s Komáromban is pezsgett akkor a néptáncos élet – legalábbis a mai állóvízhez képest, melybe a pénztelenség mellett a tévé, a DVD és a csavargásra csábító világtélevél is bizonyára bejátszik.

A tíz egykori Ghymes-tag úgy látja, hogy a régi Ghymes számai – melyek élőben már alig hangzottak el az utóbbi évek koncertjein – ma is ugyanúgy vonzzák a közönséget, mint egykoron. A több száz néző a taksonyi szabadtéri színpad előtt ezt fényesen igazolta: a csallóközi falucsúfoló, a kőrispataki és

marosszéki feldolgozás, a Régi Mese most is hatalmas tapsot kapott. (Eszünkbe jutott az egyik dunaszerdahelyi Zumi-koncert is, ahol a szerzői est versszövegek írására ihlette a fiatalokat. Csoda-e hát, hogy a lelkes mag egy hétig is együtt „bulizott”, s közben meglátogatta a dunaszerdahelyi próbákat, a Szóttos pozsonyi próbatermet, s beugrott a Ghymes pozsonyi táncházába is?)

Sok egykori ismerős és barát is feltűnt a taksonyi nézők között – például a Csallóközi Táncegyüttes és az Ifjú Szívek egykori táncosai, a hajdani Pántlika zenekar brácsása. A „veterán” KAFEDIK tagokkal (a brnoi egyetem magyar diákklubjának volt tagjaival) felidéztek az őrújfalui, somodi és ghymes táborokat. Magam is a táborút mellett ismerkedtem meg a 80-as évek második felében a Ghymes tagjaival.

A Felvidéken idén ismét megmozdult valami. Sok év szünet után megint volt Zselízi Fesztivál és „Gombaszög” (igaz, ma már a Megasztár győztesének nevével csalogatják a nézőket, s az egykori országos néptáncosnépzene-sereg szemle néhány órás gála-programmá zsugorodott), az 55 éves nagyidai Ilosvai Táncegyüttes nagyszabású rendezvényvel emlékezett meg születésnapjáról – s összeállt a régi Ghymes is.

Reméljük, hogy a friss sebeket rövid időn belül békévé oldja az emlékezés, s egyszer ismét együtt láthatjuk a színpadon a régi és az új Ghymest. Egymásra mosolyogva, szerényen – mint egykor az őrújfalui diáktábor táborútüzénél, úgy 15 éve...

(Záhó)

PRO FOLK

HANGSZEREK, TOKOK,
KELLÉKEK, JAVÍTÁS

Népzenei CD-k teljes választéka

ÓVODÁKNAK, ISKOLÁKNAK
KEDVEZMÉNY

Cím: 1074 Budapest, Dohány u. 84.
(bejárat az Almássy utcából)

Nyitva: 10-17h, pénteken 10-14h

Tel.: 06.30.9549-903

Tel./fax: 351-3341

E-mail: profolk@tla.hu

Honlap: www.datanet.hu/profolk-bt

FALUSI ÖREGLEGÉNY A BÁLBAN

„s elidőzni az időben is,
mint aki tükörképét nézi a vízben”
(Csoóri Sándor)

A jószág ellátva,
sötétedéskor a vályúba belefagyott a víz.
Az ablakra madarak fagytak
és egész virágcsokor
dáliából és árvalányhajból;
a meleg kemencepadkán
a macska ekkorra egy hosszút szundított.
Most itt áll,
nagy kezét mélyen a zsebébe süllyesztve,
és ha kezdődik a tánc,
vastag szövetű, divatja múlt
ruhájában
a terem sötétebb zugába húzódik.

VIDÉKI ISKOLA FŐVÁROSBA VISZI A GYEREKEKET

A két acetilénlámpa vacogó fényénél
hajnalban a gyerekek felkapaszkodnak
a szűk kis répavagonokba,
de csak sokára indul el
a pöfögő motoros hajtány,
hogy az állomásra szállítsa őket
a tanítóházaspár felügyelete alatt.
Áttetsző fülüket látni csak
a virradatban,
meg a kislányok gyapjúharisnyás
lábát a hosszú szárú cipővel,
s majd ha a reggeli vonat
a bakterháznál megáll, hogy felszedje őket,
otthon a szülők
már görnyedve egyelik a répát
a gyerekek meg háborgó
gyomorral látnak reggelihez
a harmadik osztály fapadjain,
és az este
a fővárosban fog rájuk szakadni.

ZSÖGÖDI NAGY IMRE RAJZA

ÖRÖKKÉVALÓSÁG

*Elbitangolt állatok nyoma
az úton
s a vizslató szem,
melynek semmi sem kerüli el a figyelmét –
apró kék lepkék
a tócsák szélén,
a poshadt víz, ahogy összébb
és összébb zsugorodik
a zöld békanyál alatt,
fölötte a forróság,
ahogy mindent kikezd a közepén,
nincs előle visszakozás
reggeltől estig:
kínos igyekezet,
összehangolva az idővel,
amelyben az örökkévalóság
szunnyad.*

SZÉNAGYŰJTŐK

*A kicsit sem formás női testek,
melyek nem várnak szemernyi jóindulatot sem,
csak szikrányi gyöngédséget,
s melyekre a legformátlanabb s – rútabb
vénség vár –
hajlongva szorongatják kezükben
a simára kopott favillát
a rend végén, ahonnan majd úgy néznek vissza,
mint egy befejezett élet fordulóra:
vakondtúrásra lépnek, hogy messzebbre lássanak.*

A VASÁRNAPI FILMVETÍTÉS

*A türelmesen fehérre súrolt kezek,
melyek a lányok derekára feszülnek,
akik le nem veszik szemüket
a hirtelenében kifeszített nagy darab
fehér vászonról,
ott, a táncterem falán,
amíg a fény, magasról ereszkedve,
elkerüli a lógó mennyezet hajlatait:
mindez ma délután,
a cigarettafüsttől áttört sötétségben,
ahogy a nedves fal és az olcsó kölni
szaga elúszik
a pokróccal lefedett ablakok felé,
ahol az utcán lapulva hallgatóznak
az összefutott mezítlábas gyerekek.*

DÉLUTÁNI VAJAS KENYÉR

*A délutáni vajas kenyér,
a vaj úgyszólván a köpülőből,
de az akolban tombol a jószág:
a két gyerek máris
a tarlókon át nyargal
és durrog a hosszú karikással,
míg a négy lábú árnyak
el nem nyúlnak az égálgig,
s az első csillag fénye
fel nem szippantja a verítéket
meztelen hátukról, hogy
estére csak az izzadság
sója marad.*

KENÉZ FERENC

VERSÍRÓ JÁNOS MENNYASSZONYA

*Szinte lobogva vonul az ünnepi menet,
vonulnak, miként ha levegőben, félmagasságban
a föld és a domboldali temetőkert között,
por nem száll nyomukban, pillangó s libatoll
angyalítja csupán a menetet, pillangó s libatoll
emelinti, mozgatja a különben mozdíthatatlan eget,
Versíró János írja most lépteivel ezt a verset
a levegőbe, hiszen fátyolféherben verset visz
oldalán, viszi a tükörszobába, hol Asszonnyá
válnak a versek, hosszú az út a tükörszobáig,
s vers onnan ki nem kerül érintetlen, szeplőtelen,
ha csak egy kisujjnyit is, de asszonnyá válik
már kisujja annak a versnek, mely tükörszobák
öleből perdül a fényre újra elénk, Versíró János
fogja a kisujját ennek az asszonyi versnek,
s még a banda harmatok himnuszát húzza
a hajnali fűvön az Isten azon kesereg: van
olyan ember, s nem is egy a földön, kin ha
a vonót végighúzzák, fűrészpör dőlne a földre
belőle...*

*Brasnyó István verseit
„Szociográfia” c. kötetéből válogattuk.
(Forum Könyvkiadó Újvidék, 1973)
Kenéz Ferenc verse első közlés.*

Eplényi Anna: Kalotaszegi REND

Az emberiség egyik legősibb vágya, hogy megfejtse és látható módon visszatükrözze a körülöttünk lévő világmindenség belső erővonalait és azok egyensúlyát-harmóniáját: a világ rendjét. A természeti jelenségek önmagukban rejlő rendjét; formáinak, arányainak rendszerét az archimedesi geometria segítette kézzel fogható módon megragadni. Az antikvitás, majd a reneszánsz is alkalmazta világszemléletének kifejezésére ezeket a tökéletes számokat, arányokat, metszeteket és geometriai rendszereket. Ez a tiszta, racionális képlet a kör és a négyzet által újraformált rend. Két alapvető, egyszerű forma, talán a két legegyszerűbb forma, amit a természet (kör) és az emberiség (négyzet) létrehozott.

A középkor egyik legtökéletesebb rendszere és egyben formai egysége: a mérművekkel osztott rozetta. A mérművek, a gótikus üvegablakok belső kö-osztásai, melyek az univerzumot jelképező kört tagolják. A mérművek alapegységei a koncentrikus körök és osztósugarainak rendje, a kiegyensúlyozottságot jelképező háromszög és többszöröse, valamint a négyzet, a harmadik világ-egység-forma. E háromnak végtelen variációja adja a világunk motívumkincseit. E geometrikus formák társultak a népek lelkivilágával, melynek eredményeképpen millió megannyi összhangzat jött létre. Ha elmélyedünk bennük, lassan kirajzolódik előttünk egy-egy nép világszemlélete is.

*

A rozetták rajzolatai számlálhatatlanul változatosak, mégis érezzük, hogy egy töről fakadnak, s ugyanaz a világmindenség-rendjét-fürkésző, belső meditatív gondolatok vezérelték tervezőiket, bárhol is készültek. A gótikus üvegrozetták, az ősi labirintusok, az indiai mandalák vagy a kalotaszegi faragások mind a rendet-kereső-ember lelkéből származnak.

*

A kalotaszegi népművészet motívumkincse is ebből az ősi-népi formakincsből építkezett századokon át, s éppúgy meglelte azt a földöntúli harmóniát, melyet a gótika mérműves üvegablakainak vagy Tibet mandaláinak harmóniája tükröz. A kalotaszegi művészet harmóniája szinte 150 éve rabul ejt mindenkit, aki a formák mögé tud nézni. A fafaragások, a hímzések, a házornamentikák éppúgy, mint a muzsika és tánc – melyet csak képen ábrázolni nehezebb, átélni azonban könnyebb –, egy azon összhangot tükröz. Szeretném, ha a képek hatására megtapasztalnák, hogy Kalotaszeg motívumvilágában hány és hány helyen tér vissza a kör és a négyzet tökéletes harmóniája és rendje.

*

A koncentrikus körök előfordulnak a gabonás-láda karcolataiban, a viseletek pántlikáiban, a kör 6 és 8 részre osztottsága a fákupuk és orsó-karikók rozettáiban, a kör végtelen-részre-osztó-sugarai pedig a pávafarkos oromzatdíszek variációiban rajzolódik ki. A

derékszög, a derékszögű háromszög, azaz az átlójával szimmetrikusan osztott négyzet pedig megtalálható a házoromzatok arányában és dőlésszögeiben, valamint az áttört faragású ereszdíszítésekben. Sajátos szimmetriai szerkesztés jellemzi a női ruhák részleteit: a menyasszonyi fátyol, a dulandré, a kék posztóra készült gyöngyösbujka és a „szarufás”, pántlikás kötény ugyanazokon az arányokon és harmóniákon alapszik. A derékszögbe, annak szögfelezőjébe szerkesztett kisebb négyzetek és körök alkotják a rendet. E formák arányát természetesen sokszor meghatározta a rendelkezésre álló pántlika, szalag szélessége és gyöngyök mennyisége, mégis egyensúlyba került önmagával, a díszítés és az egész viselet arányaival...

*

...arányba került a rész az egészsel... ez az aranymetszés, amely minden ember lelkében és arányérzékében benne rejlik, ha teret tud adni neki. Nem kell a formák mögött feltétlen jelentéseket, magyarázatokat kutatnunk, hanem bízunk a szemünkben és a belső látásunkban. A kalotaszegi művészet századokon át teret adott magának ehhez az esztétikai kiteljesedéshez. Ez az a harmónia, mely mindenkit ámulatba ejt!

*

Jómagam kalotaszegi nem vagyok, de folyamatosan tágitom belső látásomat, hogy ezeket az arányokat megpillantsam. Ezeken a mérmű-képeken azt az egyensúlyt próbálom megteremteni a tárgyak külső formai jegyei és a bennük rejlő geometrikus szerkezet között, amit a kalotaszegiek már magukénak tudhatnak. Bízom benne, hogy a képekben való elmélyedéssel – még ha azok elsöre ismeretlen formákat ábrázolnak is – átérezhetjük a kalotaszegi lélek ősi szimbólumainak tökéletes arányait, s a világmindenséget magába foglaló, egyesítő erejét.

*

A motívumvilág részletei mellé az idézeteket Körösfői-Kriesch Aladár tollából választottam, melyekben ő is a kalotaszegi művészet tökéletes harmóniájára csodálkozik rá, mint ahogy én is, mindannyiszor...

„S egyelőre még telik az időből, hogy cifrázza. Haszontalan dolgot nem csinál, de amibe fog, annak van célja, rendeltetése. Ember munkájának úgy látja hasznát, amint csinálta. Tehát egész lélekkel dolgozik, és így öröme is telik benne. Azt a szót: »művészet«, talán egyszer sem ejti ki életében, s íme mégis, minden fúrása-faragása, varrása és szövése az igazi istenadta művészet bélyegét viseli magán.”

— ° —

„Mit jelent hát a kalotaszegi művészet? Azt jelenti, hogy az élet minden formai megnyilvánulásának kell, hogy művészi tartalma is legyen, – ha nincsen, úgy erkölcstelen. Mert valamilyen – bármilyen lappangó módon is, de – ártalmára van az emberiségnek.”

— ° —

„Itt áll előttünk a tény, a kalotaszegi művészet ragyogó ténye. E minden ízében kiforrt, harmonikus művészet, amely mégis lényegében egész határozott különbséget mutat az öt körülvevő népfajokéval szemben.”

— ° —

„...végül a kalotaszegi ember jelleméről, ... akit mindez pedig közelebről érdekelne: győződjék meg személyesen róla. Vendégszerető, őszinte, érzelmes, nyílt és barátságos embereket fog találni, s bizonyára éppúgy át fogja érezni mindazon lelki gyönyöröket, amelyeket az igaz művészet, bármilyen alakjában is, az iránta fogékony léleknek nyújt.”

— ° —

Körösfői-Kriesch Aladár: Mit jelent hát a kalotaszegi népművészet? (Magyar Iparművészet, 1903, 250-262.); A népművészetről (Magyar Iparművészet, 1913, 352.)

„S egyelőre még telik az időből, hogy cifrázza.
Haszontalan dolgot nem csinál,
de amibe fog, annak van célja, rendeltetése.

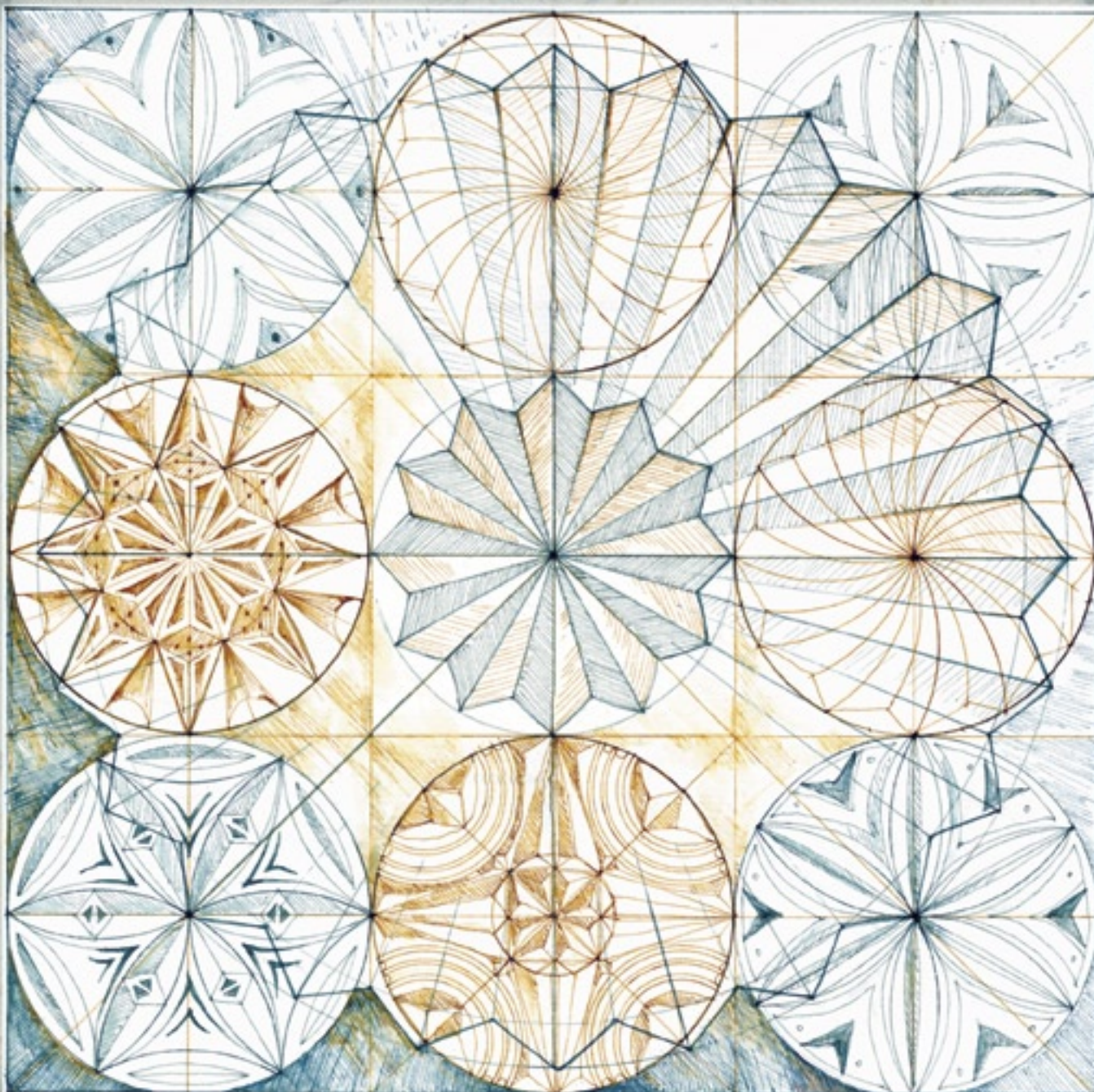
Ember munkájának úgy látja hasznát, amint csinálta.
Tehát egész lélekkel dolgozik, és így öröme is telik benne.
Azt a szót: »művészet«, talán egyszer sem ejti ki életében,
s íme mégis, minden fúrása-faragása, varrása és szövése
az igazi istenadta művészet bélyegét viseli magán.”

„Mit jelent hát a kalotaszegi művészet?

Azt jelenti, hogy az élet minden formai megnyilvánulásának kell, hogy művészi tartalma is legyen, – ha nincsen, úgy erkölcstelen.

Mert valamilyen – bármilyen lappangó módon is, de – ártalmára van az emberiségnek.”

„Itt áll előttünk a tény, a kalotaszegi művészet ragyogó ténye. E minden ízében kiforrt, harmonikus művészet, amely mégis lényegében egész határozott különbséget mutat az öt körülvevő népfajokéval szemben.”

„...végül a kalotaszegi ember jelleméről, ... akit mindez pedig közelebbről érdekelne: győződjék meg személyesen róla.

Vendégszerető, őszinte, érzelmes, nyílt és barátságos embereket fog találni, s bizonyára éppúgy át fogja érezni mindazon lelki gyönyöröket, amelyeket az igaz művészet, bármilyen alakjában is, az iránta fogékony léleknek nyújt.”

Győri Károly

(1955–2006)

Megint elnémult egy hang, egy nagy zenei megnyilvánulás hangja. Győri Károly, a szólólista, kamarazenész, sokak csodált tanára és mestere, a Vujicsics Együttes Örökös tagja, prím-tambura-színe, a délszláv örökség megingathatatlan ápolója már nincs közöttünk. Abból a bástyából esett ki egy kő, ami nélkül a magyarországi délszláv etnikai-kulturális-zenei hagyományaink vára réges rég düledező halmaz volna, ülnénk a málló romokon és elmélkedhetnénk csupán, milyen is lehetett a hajdan szőlővel benőtt gyönyörű építmény, melynek árnyat nyújtó falai között nemzedékek tanulhatták meg a muzsika, a dal, a tánc szeretetét és alázatát, a megtartó együttlét és a közösség fontosságát, értelmét. Minden nagy muzsikusköré már életében anekdoták fűződnek, anekdoták, melyek átmenetileg feloldják, majd bizonyossá teszik a misztikumot, a hangszeres virtuozitást, a színpadon való megjelenést, az egyén kibontakozásának misztikumát, a megismételhetetlenség biztos érzését. Még a 80-as évek elején Boczán Béla bácsi pécsi műhelyében ülve szemléltem, amint hirtelen tágra nyílt az ajtó és sorban léptek be a senkikkel össze nem téveszthető, és sokunk által csodált Vujicsics Együttes tagjai. Meglátogatták az öreg hangszerkészítőt, aki még ugyanúgy fontosnak érezte a hagyomány ápolásának erejét, mint maguk a zenészek. Abban az időben a korszakalkotó „Fekete Lemez” sokunk figyelmét és egyre inkább szívét is egy olyan már-már elsovadt kultúra felé irányította, ami immáron – a nekik köszönhető fáradhatatlan lelkesedés és munka során – szerves része lehet mindennapjainknak. Ennek a küldetésnek volt elengedhetetlen része Karcsi, egy olyan küldetésé, mely pont olyan, mint a föld művelése, vagy a család, a nemzedék erejébe vetett hit gyakorlása. Jellegetesen huncut, féloldalas mosolya, a zenekar többi tagja felé küldött bizonyosság-mimikája olyannyira hozzátartozott az együttes megjelenéséhez, mint a karmesteri pálca suhanása egy szimfonikus előadáson. Hogy „Károly barátunk hangszerén egyszerre nem egy, de több húrt is képes volt megszólaltatni”, az már csak a játék, a szépség kiteljesedése volt. A hangszerrel éppen csak ismerkedő kezdő is érezte, hogy itt valami különleges történik, akár tambura-, akár hegedűjátékát hallgatta, látta. Virtuóz mester-játéka mellé társult egy nehezen megfogható adalék, a megszólaltatás, az átadás különleges igénye és képessége, ami azon nyomban közelivé, megélhetővé tette minden mozdulatát. Mindez óhatatlanul társunkká teszi mostantól a szomorú bizonyosságot, hogy soha semmi nem fog már úgy szólni, mint ha Karcsi is részese volna. Művészete örök jel mindannyiunk számára, de különösen azoknak, akiknek megadatott, hogy játékát, mosolyát, egész lényét valaha egyszer is láthatta, hallhatta. Drága Karcsi, nyugodj békében, az igazi nagy prímás sok legszebb égi karzatán!

Henics Tamás

A hagyományok ötéves háza

A Hagymányok Háza az idén ünnepli ötéves fennállását. Lehet, hogy meglepetést okoz az elnevezés. Sokan azt gondolhatják, hogy az emberáldozat, a korrupció, a haladás-ellenesség, a büdös lábú nacionalizmus és a balkáni tabóság is szerepel a megőrzendő hagyományok listáján. Pedig az egy másik lista, melynek tételei nem szorulnak intézményes védelemre, virágoznak maguktól. A Hagymányok Háza a magyar kultúra szájhagyományos részének továbbélője, a Magyar Állami Népi Együttes, a Lajtha László Hagymányörző Műhely, a Népművészeti Módszertani Műhely és több más intézmény egyes részeiből tolták össze. Három önálló szakmai egységét egy gesztor típusú gazdasági hivatal szolgálja ki. Nemzeti intézménynek készült. Egy teljes kulturális terület, a hagyományörző mozgalmak egyetlen nemzeti intézményének. A „színház” műfaját például 63 nemzeti intézmény, nemzeti színház képviseli Magyarországon, Európában egyedülállóan. Mégis minket szerveznének át, egybeolvasztanának más területek nemzeti intézményeivel. Most szólunk, amíg nem késő.

Az európai műveltség és kreativitás bizonyos részei nem intézmények és írásbeliség útján, hanem művelt hazai emberek fejében hagyományozódtak tovább. Ez a jól működő, örökölt tudásanyag hatékony pedagógiával társulva az egész világon időszerű és keresett „árucikk”. Ezzel foglalkozunk mi. Ezt szeretnénk tovább éltetni. Maga a globalizáció követeli meg, hogy az emberek kreativitását, jó közérzetét, egészségét minél változatosabb módszerekkel őrizzük meg.

Az írásos kultúrának régóta megvannak az intézményei. Azok már reformálásra is szorulnak. A Hagymányok Háza viszont a felejtésre ítélt szájhagyomány visszacsatolásának egyetlen és vadonatúj intézménye, mely hosszas huzavona után jöhetett létre öt évvel ezelőtt. Tevékenységörát már eleve úgy rakták össze az alapítók, hogy a belső munkafolyamatokban minden résztvevő kieszolgálja és a leggazdaságosabb módon erősítse egymást. A terpmunkából, önálló kutatásokból és kutatóintézményektől nyert eredmények közvetlenül, gyakorlati szolgáltatásként értékesülnek (tanítás, kézművesoktatás, gyűjtés, adatbázisok feltárása, ismeretterjesztés, zsűrizés, tanácsadás, a civil és kisebbségi mozgalmak anyaggal való ellátása stb.), de termékeivel, előadásaival, szolgáltatásaival a Ház visszaforgatható bevételt is termel. A Hagymányok Háza épp az egy cél alá rendelt tevékenységek egy intézményben való koncentrációjával lehet nagyon hatékony.

A szájhagyomány természetesen nemcsak a parasztoké. Erről a hagyományról ma már sokkal árnyaltabb képünk van, mint korábban. Világos, hogy ez az európai műveltség része, nem csupán „népi” vagy „paraszti”. Ezek a jelzők ma már szinte „kirekesztők”. De az igaz, hogy ennek az európai műveltségnek a Kárpát-medencében fennmaradt részéhez, e régió kulturális történetéhez jószerével már csak a parasztság hagyományain keresztül juthattunk hozzá. Nálunk a török háborúkat követően a parasztság maradt az egyetlen olyan társadalmi réteg, amely közösségként vészelte át ezeket a századokat, s így közege lehetett a hagyományátadásnak. Írásos anyag nagyon kevés maradt fenn. Az elpusztult udvarházak, kastélyok, könyvtárak gazdái is világgá futottak. Ami 400 év válás- és polgárháború, függetlenségi harcai alatt nem tudott tönkremenni, azt a „proletárhatalom” gyűjtötte fel, vagy hagyta szét-hordani 1945 után. Ezért volt fontos Kodály nemzedéke számára, hogy ezt a szájhagyományos örökséget írásossá tegyék. Az így rögzített anyag a meglévő írott emlékekkel összeillesztve remekül kiegészíti, értelmezi egymást. A helyzet kicsit hasonlít az első ezredfordulóra, amikor a liturgikus zenéről (gregorián) gondolták úgy, hogy most már le kellene írni. És akkor is majdnem egy ezredév szájhagyományos hagyatékát rögzítették a kódexekben.

Amikor ennek én is felfogtam a jelentőségét, Martin György biztatására belevetettem magam a falusi gyűjtőmunkába. Az 1970-es évek óta azon dolgozom, hogy ez a hagyományanyag az életbe is visszajusson, hogy a lerögzített szájhagyományos örökség mindenki számára hozzáférhető legyen. A magyar kultúra ritka sikertörténete, hogy az ifjúság nagy tömegei is aktívan részt vettek ebben a nagy reneszánszban. A táncházmozgalom az egész világ számára

ismertté tette Magyarországot, a magyar tánc- és zenepedagógiát. Hogy ez a mozgalom túljutott a gyerekkorán, mutatja, hogy sikerült kiépítenie nemzeti intézményét, a Hagymányok Házát.

Ez a ház nem egyéni ötleteket, önmegvalósulásokat finanszíroz állami pénzekkel, hogy rátukmálja a társadalomra, hanem a közösség által kipróbált, tartós értékeket közvetíti mindenkinek. Feladata a nagy európai régió több generáció alatt kialakított kommunikációs rendszerének életben tartása. (Beszéd, mozgás, zene. Magyarul: társalkodás.)

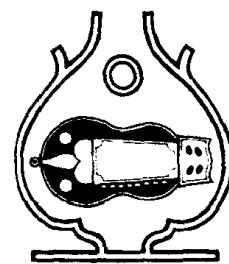
A mozgalmi alapokról az intézményességre való átültetés az életképesség alapkérdése. A mi mozgalmunknak sikerült létrehozni ezt az intézményt, a Hagymányok Házát.

A Kárpát-medencébe szinte minden nyugati hatás beszívárgott és elkeveredett a helyi gyakorlattal. A régió történelmi lemaradottságának egyetlen előnye a számunkra az, hogy időutazás-szerűen vonulnak föl az értékek előtt a régi idők még működő zene- és táncdivatjai, az elődeinkben munkálkodó magas fokú kreativitás. Élő formában láthatjuk, amit Európa nyugati felében a historikus mozgalmak nehezen értelmezhető traktátusokból próbálnak kisilabizálni. Nekünk meg itt van begyűjtve, csak ügyesen kell értelmezni, s máris el tudjuk vezetni az általános amnéziában szenvedő Európát a saját, identitásépítésre alkalmas múltjához.

A közmegegyezéses, közös értékeket egyetlen politikai párt sem sajátíthatja ki. Ez az az oltár, amelyből tilos barikádot csinálni. A közösségnek erre az oltárára csak adományt illendő lerakni. Jól néznénk ki, ha a beszélt nyelvet próbálnák valamelyik párt számára kisajátítani. A zene és a tánc is egy nyelv, a közösség kommunikációjának eszköze. Legjobban az tükrözi egy politika valódi szándékait, hogy – üres fecsegés helyett – mennyit és hogyan költ e közös nyelv iskoláira, intézményeire.

Sokat zavar már a témával való foglalkozás is. Történelmi tapasztalatok indokolják ezt az óvatosságot. Tudjuk jól, hogyan lehetett elvinni a közösségi érzéseket szélsőséges irányba. Mindenki emlékszik a Kabaré című filmben arra a jelenetre, amikor egy bajor sörkertben egy népviseletbe öltözött fiatalember belekezd egy népdalba, majd egyre többen felállnak, a ritmus egyre keményebb lesz, a hangulat egyre militánsabb. E filmkockákon a szemünk előtt jät

KIVÁLÓ MINŐSÉGŰ TEKERŐK

SZERÉNYI BÉLA

hangszerkészítő mester, népi iparművész

RÖVID HATÁRIDŐRE!

1039 Budapest, Barátpatak u. 6/B.
T: 06-20/ 438-9145; T/F: 250-7988

E-mail: bela@szerenyi.hu
Honlap: www.szerenyi.hu

szódik le, miként növi ki magát a tömegbe verődött kisebbségi érzés odáig, hogy csak mások rovására tudja megfogalmazni önmagát. A második világháború után a németek meg is itták ennek a levét. Több alkalommal előfordult, hogy sikeres németországi koncertjeim végén ledermedt a közönség, amikor arra biztattam őket, hogy énekeljünk el együtt egy német népdalt.

Ez pedig nagy baj. Nagy európai baj. Egy levitézlett politikai kurzus aljassága miatt egy évszázados hagyományanyag kerül a süllyesztőbe, s marad ki az egységesülő Európa színekéből? Mindig alávalóság, ha politikai erők rövid távú sikerek érdekében használják ki az emberek hagyománytisztelő érzelmeit. Ezt általában olyanok cselekszik, akik valójában semmit sem tesznek az emberekért, a hagyományozás továbbéléséért, mert úgy érzik, hogy velük kezdődik a világ...

Amikor a mi hagyományaink megőrzéséről beszélünk, akkor valamennyi „idevalósi” embernek, ennek a Kárpát-medencei régióknak az értékeiről van szó, hiszen az etnikai, nyelvi, vallási különbségeket leszámítva, e hagyományok fényében teljesen egy népnek számítunk. Igaz, a politika minden bűnt elkövetett, amit csak lehetett. De ennek sem a hagyományokhoz, sem a revival-mozgalmakhoz nincs semmi köze.

Új „ötletek” zúzták szét e hagyományosan már összeforrt társadalom alkotóelemeit. A '30-as évektől kezdődött meg azoknak a társadalmi rétegeknek a leválasztása, tönkretétele, amelyek még őrizték közös értékeinket. Először a zsidó származásúnak ítélt magyarok estek áldozatul, majd a német származásúak. Jöttek a kitelepítések, előbb az arisztokratákat, a nagypolgárokat, a kispolgárokat, az értelmiségieket, a szervezett munkásokat, végül a művelt, szorgalmas parasztságot tették tönkre. Szinte szisztematikusan ledarálták az egész társadalmat, nagyon is rövid távú hatalmi ambíciók kedvéért.

Mi nem „magyarkodunk”, nem emlegetjük a „nemzet”-et. Ezt a fogalmat méltatlanul elhasználták. De az integráló légkör hiánya

nagy bajokat mutat. Nagyon aggódom amiatt, ami itt most folyik. A szétaprózódás, a csoportokra bomlás, a mindenféle áldentitás keresése, a kirekesztések rendszere, a feudális anarchia rendszerbe szerveződése nem vezethet semmi jóra egy ilyen kis létszámú közösség esetében. Gazdasági létünk függ a közös érdekek egyértelmű megfogalmazásától és képviselésétől. Egy ilyen 10 milliós piac sok államban egy megye. Kínában egy város a sok közül. Nem gondolhatjuk, hogy hagyományos módon eltarthatja saját magát. A világ több ezer évig egy elég homogén struktúrában, a termelő- és hadieszközök meghatározta lehetőségek kereteiben élt. Most húznunk kell egy határvonalat. Egy korszak lezárult. E korszak eszközei elképzelhetetlen gaztettek lehetőségei mellett csodálatos választékot is teremtenek. „Mindent szabad nekem” – idézem szívesen Szent Pál szavait –, „de nem minden használ”. Világjelenség, hogy a kultúra több szelete időtől és tértől függetlenül egyszerre hozzáférhető. A néger faszobrászattól a japán udvari zenéig minden elérhető és érdekes lehet, ha megfelelő ismeretekkel kapcsolva eljut a közönséghez. Rétegművészetek alakulnak. Ez csodálatos.

De aki nem elég művelt, nehezen tájékozódik. Óriásira nőtt a propaganda szerepe. Már áru nélkül is működik. A populáris zene bizonyos részeit nagyipari terméként adják el, mert biztosan tarol, egyszerű formái miatt. De hát a népzene is populáris zene – a populáris zene múltja! „Historikus popzene.” Arról szól, hogyan kommunikálnak az emberek már évezredek óta. A beszélt nyelvünkben is számtalan hater ezer éves szót használunk szemrebbelés nélkül. A zene és tánc, amely mindig kapcsolatteremtő nyelvként működött, a mai korban is összehozza az embereket. Csak a technika változik, az emberi vágyak, érzelmek nem. Ma is ugyanúgy keressük a szerelmet, a közösséget, a fiatalok ugyanúgy dühörögni akarnak, mint régen. A világzene (world music) csak egy kísérlet arra, hogy megújítsa a fiatalok számára a szórakoztató zenét. Nem kell átesni a ló másik oldalára. „Mindent szabad nekem, de nem minden használ.” Erősítés nélkül is lehet zenét hallgatni, sőt művelni is... A régiek azt tartották, hogy az éneklés gyógyít... A régi zene, tánc megértése és megőrzése azért fontos, mert új, mai értékek születhetnek belőle. Tartós alapokon pedig jó eséllyel lehet építkezni. Ezért nem örülünk a képrombolásnak, könyvtárégetésnek, a hagyomány kiirtásának a kollektív emlékezetből.

A globalizáció feltartóztathatatlan és szükségszerű. Nincs értelme vele tusakodni. Igenis mindenki fel akar zárkózni, igenis, egyenjogú polgárok akarunk lenni, akár a római impérium népei. Álszent dolog lenne az ellenkezőjét állítani. (Emlékezzünk a nagy bécsi bevásárlórohamokra.) A probléma inkább a műveltség fogyatkozása és a provinciális gondolkodásmód felerősödése. Van, akik azt hiszik, hogy jó csak külföldről jöhet, fel sem tételezik, hogy a saját hazájukban is teremhet virág. Ezért aztán, ha mégis terem, letapossák.

A művelt embernek nincs kisebbségi érzése, mert maga tudja eldönteni, hogy mi a jó és mi a rossz. Korszerű műveltség viszont csak abból építhető fel, ami a sajátunk, ami a kezünk ügyébe esik („logisztikailag is elérhető számunkra”), s ezért el is tudunk mélyedni benne. Az emésztetlen import ellenben bennszülöttekké degradál bennünket a saját ezredéves kultúránk romhalmazain. A Hagymányok Háza által képviselt hagyományörzés tehát nem elmaradottság, nem kirekesztés, nem nemzeti gög, hanem a műveltséghez vezető egyik út.

Új világ készül, s Európának ezen a drága helyén, ahol ma (még) mi lakunk – Móra Ferenc 1927-ben leírt szavait idézve – „csak az a nemzet kaphat lakhatási engedélyt, amely a maga képét viselő európai kultúrával fizet érte”. Ezt a képet szolgáljuk és ezt védjük.

Sebő Ferenc
(Népszabadság Fórum, 2006. augusztus 10.)

MesterPorta

MesterPorta
Hiteles népművészeti alkotások
Magyarország valamennyi tájegységének
legjelesebb kézműves mestereitől!

Népzenei és világzenei hanglemezek,
valamint népművészeti tárgyú
könyvek, videók, dvd-k
legnagyobb választéka Magyarországon.

Szeretettel várjuk!

H-1011 Budapest, Corvin tér 7.
tel.: 202-3859, 486-1189; e-mail: galeria@nesz.hu
nyitvatartás: hétfő-péntek 10⁰⁰-18⁰⁰ óráig

Gyere te is, táncolj velünk!

Élet a Kertész Táncegylet színpalái mögött

Gyere te is, táncolj velünk a Kertészben! – állt a fénymásolt plakátokon, amikor 1999. őszén, első éves tájépitész-hallgatóként a Kertészeti Egyetemre kerültem. Jó, megyek én is, táncolok velük... – gondoltam magamban, s az első lépéseknél kezdtem a tánc-tanulást. Idén, 2006 tavaszán – élményekben gazdag táncos évek és kitartó munka után – boldogan élhettem át a színpadon, hogy a Kertész Táncegylet a Martin György Néptáncszövetség által szervezett Néptáncosok Országos Bemutató Színpadán „kiválónak minősült”. Ezen örömteli esemény kapcsán érdemes a kertész-színpalák mögé tekinteni; talán kiderül, miért a Kertészt tartják manapság a legjobb-kedvű egyetemi tánccsoporthoz.

*Pincejárás
(minősítő fellépés, 2004)*

Az 1972-ben alakult Kertészt sokan ismerik, s mint nagymúltú táncegyüttest tartják számon. Az együttest a '70-es években Lelkes Lajos és Foltin Jolán hozták létre. Hosszú ideig – 1999-ben bekövetkezett haláláig – Simon Krisztina „vitte” a Kertész Táncegyletet. A jelenlegi vezető Horvát Gábor, művészeti vezetők Kádár Ignác és Endrődi Anna. A „nép-tánc-házelet” azóta sokat változott, szerepe átalakult, mára inkább „életérzés-életforma”!

Az egyetemhez, a kertészethez és a borászathoz való kötődését nemcsak a próbahelyszín és a kertészeti egyetemisták őrzik, hanem a borhoz kapcsolódó néptánc-összeállítások is, mint a „Borban az igazság” című műsor: borvidékek táncaival, borivó nótákkal és – egykori kertész-táncos, mostanra híressé lett – borászokkal együtt. Éppúgy fontos esemény a táncscsoport életében a budavári borfesztivál, melynek egyik házigazdája vagyunk; a közös szüret és a szüreti bálók is, melyekkel a táncon keresztül is erősítjük a magyar földhöz, a magyar borhoz való kötődésünket.

A XX. század eleji cselédsorsról szóló idej minősítő-műsor, a „...megyek Pestre cselédnek...” hagyományos koreográfiáit Katona

Gábor kortárs néptánc szemléletű összefüztetésben vitte a színpadra. Nem elbeszélés, hanem hangulatok, érzések megfogalmazása, amelyet három fiatal leány élhetett át Pesten. Otthon hagyott leányközösségek – pesti magány egy batyúval az állomáson –, elhagyott szerelmek és mulatságok – kacérkodás a fiatal katonatisztekkel –, a régi szerető szomorú balladája, érdeklődő firkász cikkei, cselédközösségek, cselédbálok foxtrottal és néptáncos emlékekkel. Az érzések közvetítésében a Kertész-táncosok sokszínű egyénisége tükröződött, ami talán annak köszönhető, hogy egyetemisták vagyunk, sokfelől érkezőnk, és sokféleképpen táncolunk. Vannak, akik gyermekkoruk óta, de vannak, akik csak egyetemi éveik alatt csöppentek bele a néptánc világába, megtartva sokszínű karakterüket. Úgy érzem, a Kertész sikere a koreográfiákon túl pont ebben rejlik, így nézzük, hogyan is él ez a közösség.

Ha manapság az olvasók közül valaki eltévedne szerda esténként a Kertész Táncegylet Ménesi úti próbatermeibe, akkor igencsak meglepődne. Két tanteremben – melyben az utánpótlás és középfaladó csoport táncol – nem ritkán 180-200 egyetemista fiatalot talál próbaruhában.

Az egyetemista fiataloknak hiányzik valami. A régi tankörök és évfolyamok az új oktatással széthullottak, mindenki szabad, órarendjét maga választja, alig jár be, ismerkedni nincs hol – pláne nincs hol beszélgetni, eszmecsereálni. Az utánpótlás-csoportba sok olyan fiatal érkezik, aki a középiskolai közösségek után nem találja helyét a fővárosban. Hozzánk bárki, bárhol betévedhet, szívesen látjuk, s nálunk megtalálja a helyét. Szani Zsolt, aki ez idáig nyolc éven át vezette ezt a csoportot, nem csupán tánc-lépésekre tanította a fiatalokat, hanem arra is, hogy miként kell egy leányt felkérni, a szemébe nézni, biztonságot adni számára, hogy megszeresse az érzést, hogy a tánc anyanyelvén is ki tudja fejezni érzéseit! A lányokat nevelni kell, hogy merjenek szoknyát venni, bízzák magukat a férfikézre; a fiúkat pedig tanítani, hogy legyen bátorságuk egy verbunkhoz vagy az együtt nótázáshoz. Meglepidhetnek, de a mai világban ezeket előbb kell tanítanunk, mint a figurákat! Amikor erre a „párban” rejtőző egységre ráéreznek, úgy tűnik, szeretik!

Magyarországi, széki és mezőségi táncokat tanítunk, s próbáról-próbára többen érkeznek. Vendégtáncosokkal olyan hétvégéket is szervezünk, ahol alkalom nyílik elmélyedni egy-egy falu figuráiban, zenéjében, nótáiban. Ezek egymás megismerésének és a csapatépítésnek is jó alkalmak.

Vidéken, falun, határon túli magyaroknál sokan közülük még nem jártak, ezért fontosak a gyakori kirándulások, buszos utak, gyalogtúrák. Három Erdélyi tájegységgel – faluközösséggel – tartunk rendszeres kapcsolatot, úgymint a mezőségi Szék, a küküllő-menti Magyarlapád, s a kalotaszegi Inaktelke.

Az utipoti csoport számára az év legfontosabb eseménye a széki Zsuzsanna Bál. Már 10 éve a széki fiatalokkal együtt ünnepel az ideérkező 50-70 kezdő, hogy a forrástól merítve életre szóló élménnyel gazdagodjon. A széki fiatalokkal barátságok kötődtek, mi is rendszeresen meghívjuk őket Budapestre, legutóbb az Uránia Filmszínházban szervezett Széki Advent című rendezvényre invitáltuk a csoportot, amely a kolozvári Művelődés folyóirat és nem kis részben a Kertész szervezésében zajlott le. A székiek által szervezett Széki Napok is jó alkalom a kapcsolatok ápolására.

A széki utak során egy-egy mezőségi faluba is ellátogattunk – többek között Magyarpalatkára, Magyarszovátra, Buzára vagy Ördöngösfüzesre. A füzési gyülekezettel folyamatosan mélyülő kapcsolat eredményeképpen idén ők kezdeményezték, hogy egy hosszú hétvégére tegyük tiszteletünket náluk, s táncoljunk együtt a helyi fiatalokkal,

ami talán hozzásegítené őket egy új, fiatal táncsoport megalakulásához. Vendégszeretüknek köszönhetően erre idén szeptemberben sort is kerítünk.

Akinek tetszik, hogy a próbák után a csapat együtt mulat egy borozóban; hogy a szüreti bálon a szőlőlopásért botolás jár; hogy mint angyalkórus vesz részt a didergő betlehemes játékokban; hogy a farsangi bálon neki is jelmezbe kell bújni; hogy a locsolóbálon minden leány csurom vizes lesz, s a sport-napon focizni, kosarazni, tollasozni kell, az marad a Kertészből, és táncol tovább a közép-haladó csoportban.

Itt már az alaposabb képzésen, figurákon és technikán van a hangsúly. Bánffy Farkas, a közép-haladók „ügyintéző mindenese” azonban számukra is bőven szervez programokat. Köszönhetően magyarlapádi ismeretségeinek és jó-barátságoknak, a Kertész immáron harmadszor megy Lapádra szüretelni száz szorgos kézzel, hogy a jó bor vidámságaiból és készítésének fáradtságaiból is kivegye részét. A háromnapos szüret kitűnő alkalom a Küküllő-menti táncok tanulására, dalolásra, muzsikálásra, sajtókóstolásra. Ilyenkor, csakúgy mint a nyári táborban, mindenki készül, vár bennünket: együtt a falu, jönnek gyerekek és idősek, kiket már mindannyian jól ismerünk.

Az évközi próbákra rendszeresen meghívunk előadókat is, hiszen ez az „életérzés”, amiért együtt vagyunk, nemcsak tánc, hanem dal, muzsika, vers, próza, néprajzkutatás és táncelmélet is. Idén Kányádi Sándor és Szalóki Ági jöttek el közös versesdalos estet tartani, ahol mindenki átélhet, hogy e két kitűnő művészpálya a néphagyományokban hogyan egyesül. Mindent azért szervezzük, mert ennek a közösségi táncéletnek célja a népi kultúránk megismerése, a szemléletformálás, az értékme-

*Szucság határában
(gyalogtúra Kalotaszegről Magyarlapádra, 2006 nyarán)*

őrzés, az ősök iránti tisztelet, ami az olvasónak már bizonyosan evidencia, de a mai, utcákról beeső fiatalnak még nem mindig! Szék és Magyarlapád mellett a harmadik, legfiatalabb „testvérfalunk” a kalotaszegi Inaktelke, ahová csupán néhány éve járunk. Az inaktelki adatközlőknek köszönhetően kezdődött ez az ismeretség. Ide a szilveszteri ünnepek alatt megyünk, szintén muzikusokkal megpakolt busszal. Inaktelke azon falvak egyike Kalotaszegen, ahol a mi huszonegy éves korosztályunk még kitűnően táncol, jókedvvel focizik, s vidáman mulat. Egy kapcsolat őrzésének titka, hogy azt rendszeresen ápolni kell, ezért látogatunk el a Riszeg-tetői Majáliskor konfirmálásra, nyár derekán kaszálni vagy éppen egy lakodalomi mulatságra.

A Budapesti Corvinus Egyetem (egykori Kertészeti Egyetem) tájépitész-hallgatóival karöltve a táncgyuletből egyre többen vesznek részt a hat éve megrendezésre kerülő Sztánai Farsangi Bálokon, ahol immáron kis műsort is adunk a falunak, s a kéremszelt régi szobában megszervezett tánc-

házzal a többi egyetemistát és a falusi gyerekeket is inspiráljuk a „néptáncos életszemléletre”.

Ez évben a Kertész rendszeres táncbálat szervezett kéthetente vasárnaponként a délutáni-esti órákban, mely még gyakoribb találkozást tesz lehetővé számunkra. A levelezőlista 330 fős tagságát egy közösségként kézben tartani nem lehet, talán nem is kell. Éppen ezért alakultak ki olyan kis baráti körök, akik hol szelídgesztenye-gyűjtő kirándulást, hol sütőtök-sütést, kerékpártúrát, határon túli hátizsákos túrát, vagy éppen szentivánéji tűzugrással egybekötött szalonnasütést szerveznek. Lassan minden hétvégére jut egy-egy program, így az időnkét valóban együtt tölthetjük.

Ezek az események is, vagy éppen a táncsoportok közötti focibajnokság, s a közös farsangi bál is egyre erősítik a barátságokat, ismeretségeket más táncsoportokkal, táncos baráti körökkel. Ebben a szellemiségben kerül sor minden évben a „Három a Tánc” – Egyetemi Néptáncsoportok Estjére, amelynek házigazdája a Kertész Táncgyulek. Ez jó alkalom a kapcsolattartásra, a színpadi-megmértetésre, s az új táncosok megismerésére egyaránt. Mindezekkel talán azt segíthetjük, hogy egy táncbálon, ahol összefutunk, mint egy nagy közösség lehessünk együtt, s tudjunk közösen, egymásra figyelve, és nem egymással vetélkedve dalolni, táncolni. Ezt a szemléletet kell tükröznie egy egyetemi táncsoportnak, ha szeretnénk megnyerni az utca fiataljait erre a hagyománytisztelő életfelfogásra, táncközösségre. Így, mindezekkel együtt, a táncsoport valóban alternatíva tud lenni azon fiatalok számára, akik szeretetben, jó hangulatban, nótáktól vidáman és táncból jókedvűen szeretnék idejüket eltölteni. Reméljük, minél több egyetemista fiatal megszólít ez az „életforma”. Gyere te is, táncolj velünk a Kertészből!

Eplényi Anna

Pincejárás („öreg-Kertész-borászok”)

MEGHÍVÓ

Az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Osztálya, a Magyar Néprajzi Társaság Népzenei és Néptánc Szakosztálya, Pápa város Önkormányzata, a Magyar Táncstudományi Társaság és az ICTM Nemzeti Bizottsága tudományos konferenciát rendez Pesovár Ernő nyolcvanadik születésnapja tiszteletére „Hagyomány és korszerűség a néptánckutatásban” címmel.

2006. szeptember 26. (kedd) 10.00–17.00
Pápa, Polgármesteri Hivatal, 8500 Pápa, Fő u. 12.

10.00 Köszöntő – Felföldi László (MTA Zenetudományi Intézet), Zórándi Mária (Magyar Táncművészeti Főiskola), Feiszt György (Szombathely Megyei Jogú Város alpolgármestere), Gál László (Berzsenyi Dániel Főiskola címzetes főigazgatója), Sebő Ferenc (Hagyományok Háza – Magyar Állami Népi Együttes)

10.30 Délelőtti szekció ülés – elnök: Felföldi László
Andrásfalvy Bertalan: *Táj és kultúra*
Zórándi Mária: *A néptánckutatás eredményeinek megjelenése az oktatás különböző területein*

Antal László: *A magyar néptáncok tudományos elemzése és rendszerezése mint a néptánc tantárgy-pedagógia alapja*

Ratkó Lujza: *Hagyományos és új utak a XXI. század néptánckutatásában*

Horváth János: *A néptánckutató és koreográfus Pesovár Ernő*
Dóka Krisztina: *Változások a táncéletben egy maroszekei faluban a XX. században*

Varga Sándor: *A táncszók használata Visában*

Gombos András: *A dél-alföldi oláhos, mint az ugrós táncok egy regionális altípusa*

13.00 Emléktábla-avatás

Réthei Prikkel Marián tiszteletére (a volt Bencés Rendház falán).
Avatóbeszédet mond: Pesovár Ernő; muzsikálnak: Virágölgyi Márta és barátai

14.30 Délutáni szekció ülés – elnök: Ratkó Lujza

Olsvai Imre: *A sárközi Lépő és Futó karikázók dallamtípusai*

Felföldi László: *A tánc, mint a magyar szellemi kulturális örökség része*

Karácsony Zoltán: *A hagyományátadás folyamata ma a tyukodi cigányok körében*

Fügedi János: *A mozdulatpár, mint motivikus mikrostruktúra Jakab József pontozóiban*

Pávai Réka: *A moldvai magyar népzene és néptánc korai forrásai*

Pávai István: *Adatok az egykori havasalföldi magyarok tánc kultúrájáról*

Lázár Katalin: *Táncos elemek a népi játékokban*

Müller Anita: *Réthei Prikkel Marián pápai évei és a pápai tánchagyományok*

Rendezők – MTA Zenetudományi Intézet, 1014 Budapest, Tancsics M. u. 7., postacím: 1250 Budapest, Pf. 28.; Felföldi László - e-mail: laszlof@zti.hu; tel.: 214-6770; fax: 375-9282

Pápai Önkormányzat, 8500 Pápa, Fő u. 12.; Radi Róbert e-mail: radi.robert@papa.hu; tel.: 06-89-324-241, 06-89-515-014

A résztvevőket autóbusszal szállítjuk a konferencia helyszínére és vissza. A találkozó helye: Budapest, Bécsi kapu téri parkoló; az autóbussz indulás ideje: 7.00 h; Pápáról való visszaindulás ideje: 18.00 h; helyfoglalás: Szökéné Károlyi Annamária, e-mail: anni@zti.hu; mobil: 06-20-334-4421.

SZERETETTEL KÖSZÖNTJÜK
PESOVÁR ERNŐT 80. SZÜLETÉSNAPJÁN!

„Egy élet e tánc”

Boldog születésnapot Pesovár Ernő!
Ünnepi előadás – 2006. október 7. (szombat) 17.00
Nemzeti Táncszínház, Budapest I. ker. Színház u. 1-3.

Timár Sándor: Kalotaszegi táncok

Csillagszemű Táncegyüttes; Pentaton népzenei együttes

Farkas Zoltán „Batyú”: Kállai kettős

Klausz Bernadett és Vámos László (Duna Művészegyüttes)
Göncöl zenekar

Galambos Tibor: „Forgató”

Erkel Ferenc Néptáncegyüttes szólolistái; Dúvó együttes

Györgyfalvai Katalin: Osztinátó

Honvéd Táncszínház szólolistái; zeneszerző: Simon Zoltán

Novák Ferenc: Verbunk

Honvéd Táncszínház szólolistái; zeneszerző: Kiss Ferenc

Foltin Jolán: Párbeszéd

Bihari János Táncegyüttes szólolistái

Kricskovics Antal: Baranyai sokác táncok

Fáklya Horvát Nemzetiségi Táncegyüttes

Mihályi Gábor: Tavasz ujjongás (részlet a Pannon freskóból)

Magyar Állami Népi Együttes; zeneszerző: Sebő Ferenc

Pesovár Ernő koreográfiái

az Ungaresca Táncegyüttes előadásában

Petró János: Ünnepontok

Liszt Ferenc: (Ungarisch c. műre) Portré

Bartók: (Gyermekeknek c. művéből) Leánytánc

Horváth Sándor: Legények, kik muzsika közt táncoltak

Horváth Sándor: Búcsúzás Kemenesaljától

Az előadást szervezi: A Magyar Táncművészetért Alapítvány

Jegyek válthatók a Nemzeti Táncszínház Közönségszervezésén

Budapest I., Színház utca 1-3., tel.: 201-4407, 356-4085/30

Nyitva: hétfő-csütörtök 10.00-18.00, péntek 17.00 óráig
info@nemzetitanctanzinhaz.hu; www.nemzetitanctanzinhaz.hu

Közös szellemi gyökerek

A magyar verbunkos és a román kaluser táncokról

A témaválasztás előzményei

A közös szellemiséget mindkét esetben a mágikus erejű tartalom határozza meg. Ez a témakör a tanulmány megírásakor (1980) még teljesen ismeretlen volt a magyar néptánc szakmai gyakorlatában. Rendkívül érdekes és elgondolkasztó a francia Marcell Mauss Szociológia és Antropológia című kötete, mely franciául 1993-ban, magyarul 2000-ben jelent meg. Első nagy fejezete a Mágiáról szól Vargyas Gábor kitűnő fordításában. A szerző [Falvay Károly – a szerk.] a két kultusz mágikus kapcsolatának felismerésével teljesen adekvát párhuzamban van a két évtizeddel később megjelent Mauss megállapításaival. A szerző ennek részletesebb összefoglalását külön tanulmányban tervezi bemutatni.

A magyar koronázó palást tanulságai

A koronázó palást újjávarázsolásának munkáit végző vizsgáló bizottság a paláston felfedett számos, eddig nem kellően figyelembe vett szakrális követelményt, mely hagyományos kultuszaink megértésében nélkülözhetetlen. Nem közismert: a nagy valószínűséggel Szent István fiának, Imre hercegnek készült koronázó palást az elmúlt években igen aprólékos vizsgálaton esett át; a teljes vizsgálat eredménye a nyilvánosság számára még nem érhető el. Kéri Ádám festőművész és dr. Várlaki Péter, a műegyetem számítógépes mérnöke, a palást-rekonstrukció szakértői, ebből csak „részleteket” hoztak nyilvánosságra. Tanulságai most következő ismertetésünkben is jelen vannak. A bennünket érintő tényezőkből idézünk. „A palást ábrázolási rendszere” fejezetben olvashatjuk:

„A koronázási palást eszmei és ábrázolási rendszerében az egyik legfontosabb jellegzetesség a kétneműség és az ikerség sajátos teológiai koncepciója és ennek különleges képi megvalósítása. Maga a palást a jobb és a bal kéz szerint két részre oszlik, ami igen különleges, misztikus teozófiai eszmeiséget hordoz. Ez az ábrázolási mód páratlan a szakrális kultúrtörténetben. Ugyanez vonatkozik a palást felosztására elől- és hátulnézet szerint. Végül is kvaternális (négyes) földi rendszert kapunk, melyben a kétneműség uralkodik. A koronázó paláston ennek a megállapításnak egyik első jele Isten jobb és bal kezének ábrázolása, akit földi személyében maga a király fogalmaz meg.

Ajánlom régi kedves barátomnak,
Pesovár Ernőnek, 80. születésnapjára. (FK)

A palástra utólag került gallér alatti nyaki rész jobb kéz ábrázolása kiegészül a batujjú kéz alatt a kör alakú napkoronggal. (Feltehetően a szétvágás után került a palástra, melyre Kálmán király uralkodása alatt került sor.) A bal kéz ábrázolása (amely kifejezetten balkezes rajzolatú) egy rombuszsal egészül ki. A rombusz egyértelműen női princípiumra (női elvre) utal, szemben a kör maskulin (hímnemű) jelképiséggel. A misztikus teozófiában megjelenő, kétneműség fogalmával körülírható Du parficum elv rendkívül kifejtett használata héber nyelvű iratokban a maskulin és feminin princípiumnak a Napot és a Holdat tekinti, úgy, ahogy a korona tetején lévő Istenkép jobb és bal oldalán megjelenik. Más ilyen jobb és bal oldalon megjelenített, női- és férfivonatkozással ellátott isteni kéz ábrázolásáról az elfogadott keresztény képzőművészet történetében nem tudunk. Szinte bizonyos, hogy ilyen ábrázolásra a középkor első felében nem volt és nem lehetett példa. (A korai gnosztikus képzőművészeti ábrázolások között sem tudunk analógiáról, bár ott ez a misztikus, antropomorfikus teozófiai eszme természetesenek tűnik.)

Még egyszer megjegyezzük – írja a palást két szakértője –, hogy a keresztény szellem- és kultúrtörténetben példátlan ábrázolásról van szó, hiszen az isteni méltóság attribútumát a 4 kerubbal (a négy evangélistával) az Égi királynő az Égi királytól függetlenül is birtokolja. Így a geometriai elrendezés kapcsán ez összefügg Isten maskulin jobb és feminin bal kezével is.” [Kéri-Várligeti 13-14 p.]

Ez a sajátos megfogalmazás minden ízében megfelel nyelvünk igen korán kialakult női-férfi szellemi és biológiai kettőssége félfél egységének, mely mind a mai napig szigorúan és széleskörűen megtartotta ezt az elvet hagyományainkban.

Miután a következőkben magyar és román táncok sajátosságairól vizsgálódunk, látni fogjuk ezt az ősi alapot, mint az égei kultúra kulturális jelenségét, ami nemcsak a magyar hagyományokban van jelen.

Lakodalmi és temetési szertartásaink

mágikus tartalmú táncai

A néprajztudományban a „néphit szerint a halál lakodalmos” párhuzam Viski Károly rögzítése óta ismert (1920-as évek). A szerző ezt tudva és a gyermekjáték-szövegek tanulmányozása alapján 1991-ben először mutatta be a lakodalmi szertartás modellszerű értelmezését. A magyar tánctudományban – Réthei Prikkel Mariántól Pesovár Ernőig – sok minden elhangzott a verbunkos

tánc előzményeiről és máig életben maradt gyakorlatáról. A tánc nagyszerűsége és személyiségnevelő tulajdonsága azonban megérdemli, hogy új, eddig ilyen mélységben nem tárgyalt módon közelítsük meg e régi magyar táncforma kultuszának szerepkörét és tulajdonságait; jövőbeli életre keltésének fontos, életkorral összefüggő indokait.

A lakodalmos szakrális szertartás funkciója és tartalma a leány asszonnyá (mennyeivé), túlvilági gyönyörre átváltozása (nem átmenete), Vénusz csillagból Holddá változásának törvényes rendje. Ennek megfelelően az asszonnyá átváltozást ténylegesen megvalósító nászeseményt (a női egyesülést a hímmel) a faluközösség hímnemű táncosainak mágikus „fegyveres” ereje, sajátosságainak térbeli és időbeli jelenléte erősíti föl. A kettős Nász-áldozat (vőlegény és menyasszony), valamint (a közösség fiatal hím tagjainak ereje és hite!) szakrális eseményként biztosítja a sikeres átváltozás vágyott tartalmát és funkcióját.¹

A „fegyveres” (verbunkos) tánc előzményeiről

Nem ismeretlen a katonák toborzó táncaként a profán „fegyveres” táncforma. A katonatoborzás táncos módja egész Európában már az 1600-as évek végén ismertté vált. A magyar hagyományokban a faluközösség legénysége önmagában is „fegyveres” biológiai-szellemi képviselteként élt, melyet bizonyított a legényavatás és a lucázás varázs-időszakában is ezen igény tudati jelenléte. Mindezt a törekvést a régi gyűjtéseket idézve, szóbeli hímvágyként mutattam be már a Boldogasszony könyvemben [Falvay 2001:73]. Magyarországon a katonai toborzásokhoz profán módon ezt a szakrális áldozati táncformát emelték ki, ami egyaránt ismert volt a lakodalmi és temetési szertartásokban. A hím ezzel a női szerepkör változását (Vénusz szerepkörből Hold szerepkörbe) titkos, nem nyilvános sajátosságként központosítja.

Idézhetjük gyermekjáték-szövegeinkből a „leánykérő” kijelentését is: „*Felköttem kardomat, add nékem a lányodat!*” A leányok felől fordított irányból ugyanez a „vágy” az énekes játékszövegekben bukkan fel. Megszemélyesítésben a huszár, betyár, katona emlegetésével történik. Szövegvizsgálatunk szerint a *katona* kifejezéssel hangsúlyosan nagyobb számban találkozunk. Ez a megfigyelés a hím tulajdonság fegyvert külsőleg is viselő agresszív katona tulajdonságban és szerepkörben összpontosul.

A magyar „nemes” férfi azért hordott kardot, mivel az szakrális tulajdonságát, a közösséget védő, átváltoztatás képességét és szerepkörét mutatta föl, erősítette meg.

Kétségtelen, hogy lakodalmi nász alatt megvalósuló „fegyveres tánc” a falubeli közösség legényeinek beavatási szertartásához tartozott, amivel a táncot a profán szintről a közösség szakrális („törvényes”) szintjére emelték. [Falvay 1993, 2006] A tánctudományban azonban jelenleg így, mint a faluközösség legényeinek olyan tánc, amivel a közösség által is vágyott gyermekfogadás biztosításához „mágikus-fegyveres” megerősítést is adott, nem ismeretes.

A táncos csoport teljességében páratlan számú résztvevőből állt, feltehetően rendszerint 13 tagja volt. A vezetője a lakodalmi szertartás násznagya volt. Táncos irányítója eredetileg a 12 fős csoport legjobb táncosa, aki a lakodalomban a vőfény szerepében is megjelent. (Innen alakulhatott ki a verbunkosok Czuczor Gergely által rögzített csoportszáma és beosztása is.) Az áldozat-tartalmú tánc kör mágikus biztosítékként volt jelen a nász alatt, a lakodalom közösségi (szintén „törvényes” szintű) szertartásában. Ehhez a megállapításhoz tudni kell, hogy az ifjú pár mindkét családjának rokonsága a szertartás nász-eseményét követő hónapokban hangsúlyozott figyelemmel várta az új jövevény, az első (fiú) gyermek megjelenésének biztató jeleit. Ha ezek nem jelentek meg, képesek voltak nem falubeli közreműködő segítségét is igénybe venni. Szerzőnek alkalma volt erről a különleges kitérésről (intimitásról) az író Veres Péter emlékezetét és ismereteit is igénybe venni, aki megerősítette a szerző által megismert hasonló események párhuzamát.

A lakodalmi, és régebben a sírnál is előfordult körtáncok az 1279-es Budai Zsinat jegyzőkönyveiből szintén ismertek. Szerző ilyen lakodalmi és temetési táncokról még hallhatott Bárczy Zoltán kohómérnök kollégájától (1950-es évek második fele) Rimóc környékéről az 1900-as évek első évtizedéből. (Kevesen tudják, hogy a Budai Zsinat jegyzőkönyveinek csak a felét ismerjük fordításokból. Másik felét a Varsói és a Szentpétervári Múzeum könyvtára őrzi, melyet eddig senki nem keresett, természetesen lefordíthatatlanok. Minden bizonnyal figyelemre méltó ismereteket tartalmaznak a magyar és a környező népek középkori emlékeiből.)²

Szerző a kaukázusi vajnahoknál (1985) színházban látta a temetési funkciójú zikr nevű tánc csoportosan és szertartásosan táncolt formáját³ (ott a koporsó körül járt körtánc volt). Nálunk ugyanennek a táncnak az alakosága és kivitelezése mindenben megfelel a lakodalomban megjelenő „dunántúli dussoló” táncunknak. (Páros lábú dobbantó mozgás „negyedekben”, melyet a bal vagy a jobb láb előre vagy hátra emelése követ, s ez páros dobbantással mind a férfiaknál, mind a nőknél körtáncban folyta-

ménybeli, sikeres házassággal) összefüggő mágikus „jókívánságai kapcsán”. A szóbeli köszöntő mágia – előre jelzi a leánykasszonyok számára a szertartásokban majd előforduló táncos események tér- és időbeli megjelenését is.

Mindkettő ugyanabból a közösségi vágyból ered: a földi élet folytatását kívánó utódteremtő közreműködést, a megújulást-változást, ami erősíti a férfivágyat megvalósító nemes áldozatérzés átélését, s egyben hitelesíti a beteljesülés-érzet igazságának hitét.

A román kaluser tánc párhuzamos sajátosságairól

A román kalus szó azt jelenti: „lovacska”. A tánc sajátosságairól elsőként foglaltam össze a kultusz jellemzőit a Tánctudományi Tanulmányok 1984–1985 című kötetben. Ennek előzményeként 1956 augusztusában az erdélyi Lőrincrévén filmre vettem az ott ismert és kiválóan előadott kaluser táncot. Ez a látott tánc a későbbiekben nem volt hasonlítható sem a Teleorman megye (Duna melletti román megye) Țiganești falujában látott táncához, melyet előzetesen 1964-ben Kairóban az első afrikai Táncfesztiválon ugyanezen csoporttól zsűritagként jelen lévén láthattam. Ugyanezen a „jószolgalati” utamon a bukaresti Kulturális Minisztérium lehetővé tette, hogy Krajovába utazzak és vegyek részt az ott reggeltől estig bemutatott különböző kaluser táncok előadásán. (A megyei vezetés – élén a párttitkár, mint egy „király”, s környezetében a megye szellemi elite – ott helyben a tagjai közé sorolt.) Ezen az egész napos bemutatón választották ki a „*Megéneklünk Románia*” erre a megyére vonatkozó sajátos műsorát, melyen számos kaluser táncot láthattam.

A kultusz a magyar lakodalom alatti táncokhoz, a nászhoz hasonlóan áldozat-tartalmú. A célja azonban a kozmikus, természettel kapcsolatos változások időszakokban kifejeződő kedvező befolyásolása.

A kultusz a veszélyes természeti időszak kedvező biztosításának hitét, megerősítését (IKREK csillagjegy) és vele az ortodox pünkösdi ünnep tartalma emelkedettségének hitét nyújtja, melyben az ORION csillagkép, más néven a magyar legendából ismerős NIMRÓD fejedelem van jelen. A csillagjegy (szemben vele a Keleti állatövön a LÓ csillagjegy kel föl) mindjárt párhuzamot mutat az időszakos magyar katolikus pünkösdi ünnepek ma is ismert lóverse-nyeivel.

tódik.) Annyi a különbség, hogy a magyar párosan összefogózt tánc-formával szemben ők tartják az archaikusabb külön-külön férfi és női körtáncot, mely az óramutató járásának megfelelő, (a napjárs irányú) újjászületést kívánó tartalmú tánc.

Ugyanez a faluközösség lakodalmi vendég-asszonyai esetében viszont kizárólag hajnal felé történik, a Dunántúlon üvegestánc formájában. A temetésen ugyanez a körtánc a Kaukázusban férfiaknál nappal, az asszonyoknál, mint előbb említettük, az éjszakában, de megvilágított helyiségben történik. (Mindkét nemnél áldozat jellegű mágikus táncról van szó.)

A lakodalmi „fegyveres tánc-áldozat” tehát a násztól elvárt gyermek-foganás megerősítését szolgálta. Fentiekhez hasonló célkitűzéssel találjuk az évkör karácsony körüli időszakában a varázs-szertartás énekelt szavakban kifejezett formáját a falu legényeinek lucázással, azaz a párválasztással (re-

A mai napig megőrződött román (trák?) természeti kultusz⁴ legfontosabb magyar párhuzama a kultusz feminin és masculin kettőssége kapcsolatában ismerhető fel: a kultuszt a pünkösd-szombat éjszaka sötétjében az asszonyok indítják el (nem leányok!), amikor kimennek a temetőbe a halottaikhoz, enni-, innivalót visznek nekik, gyertyákat gyújtanak, majd a sírokat kerülgetve emlékeznek és siratják őket. A virradat megjelenésével, a napfelkeltét megelőzően térnek haza.

A hím kultusz a falu végén a napfelkeléssel várakozóan meginduló férfi táncosok faluba vonuló táncával folytatódik, akik a csoportot előzetesen felkérő első gazda udvara kapujában kérnek és kapnak bebocsátást már a ház bejárata előtt várakozóktól.

A kultusz szellemi irányítója és tréfamestere a Mutul (néma, álarcban, női ruhában és Hold szerepben van, szoknyája alatt vörösrre festett fa fallosszal, melyet időnként előránt és zavarja a visongató lányokat, aszszonyokat.); a csoport páratlan számú férfiből áll, táncos vezetőjük a Vatáf (*vezető, a Nap szimbóluma*). Őket kisebb létszámú vonós-zenekar vagy dudán játszó zenész kíséri. A fogadó ház tulajdonos gazdájának teljes rokonsága megjelenik az ünnepségen, s a záró részben táncos résztvevőivé válnak az ünnepi kultusz-események.

Magát a kultuszt hónapokat igénybe vevő táncos felkészítés előzi meg, melyet a szombati napon a kezdeti fogadalom eseménye indít el. Már ebben is van tánc, mely a zászló szakrális felemelését is magába foglalja, ami egyben megindítja a mágikus folyamatot. A zászló két-három méter hosszú legallyazott fenyőrúd, melynek a végén néhány ágkezdemény van, s rajta a Vatáf által felkötött vászonzacskó, amiben ürm, fokhagyma és más artemizia, varázsnövény van. A fogadalom után, az egész táncos fo-

lyamat során nem érinthetik a rudat a földhöz. A zászlótartó tartja, éjszakára, esetleg pihenőben, a kerítéshez kötik. A fogadalmat útelágazásnál vagy folyó vízben állva mondják el, azzal is összefüggésben, hogy a szertartást hány napig és milyen további térben, falvakban művelik. (A régiségben ismert olyan fogadalom is, mely igen nagy kiterjedésű környékre és egy hónapi időtartamra szól.)

Magá a kultusz pünkösd vasárnapjának hajnalán kezdődik. A kultusz folyamata a következő módon történik. A Mutul a gazda udvarán lévő térben kijelöli a földön azt a kört, ami védelmet nyújt a táncosoknak a várhatóan jelenlévő démonok külső károkozásától. A Mutul a táncok közben tréfás táncokat is megjelenít, néha a ház előre elkészített tető-darabjának kialakítása segítségével ott is táncol vagy éppen „beszédet” mond.

A kultusz szakrális táncai közben különleges sajátosságok figyelhetők meg:

Játék a halállal és a teremtséssel – A Mutul kezében vörösrre festett kard is van, melylyel az egyik kalusert borotválja. Közben elvágja a torkát, aminek következtében elsiratják, eltemetik. Ezt követően később a Mutul egy fekete tyúkot kér és azt feláldozza, hogy a kalusárt életre kelthesse. Cserépedényt tör meg a „halott” kalusár feje fölé, mely tele van hamuval, aminek következtében a meghalt kaluser feltámad, felugrik és elszalad.

„Teremtő játék” – A másik kalusár később libát fog és úgy csinál vele, mintha megtojóná és a jelenlévők nagy derűtségére előkerül a guruló tojás!

A körtáncok közben egy-egy kalusár szólisztikus figurákat is táncol a kör közepén. Ezek a figurák az úgynevezett „vadász-táncok”. (A pünkösdkor megjelenő *Orion* vagy *Nimród* csillagkép egyben a „Nagy Vadász” is, akit a szerelem megvakított.)

A táncnevekkel kapcsolatban korántsem a teljesség igényével a következőket találjuk: *vadászlépések; virág; a virág első lépése; gheorgita; padureteanca; az orsó a tükörrel; az ördögnek; lastarii; grigore horogja; a szép lány térdén; tarapuana; teleormaneanca; egy dadogónak az ördöge; sárkány; a beteg* stb., s nem utolsósorban magának a kultusznak a neve: *calus*. A neveket a következő csoportba oszthatjuk: *vadászattal, női minőséggel, sárkánnyal, lóval* kapcsolatosak.

Egyébként a táncok szakrális részében a térdre mozdulás, ami a csillagjegyen is látható ábrázolás, többször megjelenik.

Szerző fontos megfigyelése: a kultusz befejezése után a szakrális, természetfölötti táncokból és események égi tartalmából a földi, tehát profán szórakozást jelentő táncokra váltanak át, melybe a jelenlévő nézők is bekapcsolódnak, s együtt örülnek a „viszszatérésnek”. A kultuszban szereplő táncok figurái profán táncokban nem táncolhatók!

Mondani sem kell, hogy a színházi bemutatók már nem sugározták azokat a mágikus hatásokat, melyeket az eredeti körülmények – még ha szintelenebben is –, de képesek voltak előidézni.

Ez a román táncforma jelen lehetett a Kárpát-medencei magyarok tánc kultúrájában is⁵, mert a szertartásos kultusz bemutatása hozzájárult a természeti környezet jobbításához, a növény- és gabonaféleséggel összefüggő terméseredményeik biztonságát emelte. Mutatja ezt virtuóz román előadók hagyományos emléke, melyet Domokos Pál Péter a Moresca táncok európai gyakorlatával kapcsolatban összegezett. Ezeket a táncosokat valamikor Erdélyben fényképezték le az 1900-as forduló előtt. Kakastollas (kedvező változást megidéző) kalapjuk és csengőkkel díszített ruházatuk erről emlékezik.

Falvai Károly

Jegyzetek

1. A vágyott (közösséget erősítő) gyermek eljövételének biztosításáról van szó!
2. Idézi: Szabó Károly ? in Kun László
3. Szerző részt vett a Grózniji Színház „csecsen Bánk bán” tartalmú előadásán, melyet akkor tűztek műsorra, tíz év óta nem játszhatták. Előtte megbeszélte a színház igazgatójával, hogy szeretné a darabban lévő táncot előadás után filmre venni, mert ilyen látványra természetes körülmények között nem engednék jelen lenni, amihez kérte a színházi engedélyt és a lehetőséget, melyet megkapott. Előadás után kijött a Színházzövetség titkára a függöny elé, hogy „félreértés miatt” a személyzet elment. Kisült, hogy közben megérkezett valahonnan egy miniszter, s miatta nem merték a kérést teljesíteni.
4. A szerző ezt a táncformát az első egyiptomi, afrikai néptánc-fesztiválon (1964), Kairóban zsűritagként láthatta. Ekkor került baráti kapcsolatba Nikolaj Nyisztorral, a bukaresti Kulturális Minisztérium kiküldött vezetőjével. Amikor Románia 1974-ben (?) nem írta alá a közös Magyar-Román Kulturális Egyezményt, a magyar minisztérium fősztályvezető-

je a szerző személyes segítségét kérte az ügy politikai rendezéséhez. A bukaresti minisztériumban tartott tárgyaláson kérdést kapott, mi érdekelné személyes munkájában? A Kairóban látott Ţiganeşte nevű falu kalus táncosait kérte meglátogatni a falujukban, ahol nemcsak személyesen gratulálhatott a csoportnak és vezetőjének, hanem elbeszélgethetett kérdéseiről. Ehhez a minisztériumi, tolmáccsal megsegített kiránduláshoz járult az akkortájt éppen ebben a térségben Crajován rendezett „Megéneklünk Románia” tévébemutató egész napos válogatójának megtekintése a helyi színházban. A válogatás főrendezője az erkélyen ülő nem kisebb ember volt, mint Teleorman megye párttitkára, akit a helybéli elit szellemi nagyságai vettek körül, s ebbe a környezetbe a szerzőt is maga mellé hívta. Ez az egész napos program sok kaluser-csoportot is bemutatott, így az ismeretek látványos benyomása magáról a táncról a szerző számára nagyon megerősödött. Ezt egészítette ki a jeles román néprajzos, Anca Giurcescu későbbi filmvetítése, melynek nyomdai leírásait a szerző számára ajándékként nyújtotta át. Ezúton is köszönöm figyelmét.

5. Domokos Pál Péter: A moresca

A FONÓ BUDAI ZENEHÁZ
ÚJ KIADVÁNYAI

BORBÉLY-DRESCH QUARTET: *Te+Te*
FA 222-2

ETNOROM: *Cigány világ*
FA 233-2

UDRUB: *Suhanás*
FA 231-2

CHAGALL KLEZMER BAND: *Régi kérdés....*
FA 232-2

KALAMAJKA: *A Molnár utca 9-től az Aranytízig*
FA-229-2

www.fono.hu

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

*A Bartók Kulturális Táncgyesület és a
Budapesti Művelődési Központ
pályázatot hirdet*

MŰVÉSZETI VEZETŐ

feladatkör betöltésére a

**BUDAPEST FŐVÁROS BARTÓK
TÁNCGYÜTTESBEN**

*A kiválóan minősült, Európa- és Csokonai-
díjas Bartók Táncgyüttest 1958-ban Timár
Sándor alapította. Célunk a magyar nyelv-
terület táncművészetének megismerése, ápo-
lása és alkotó módon való továbbfejlesztése,
a táncoknak a magyar táncstílusok s a tánc-
dialektusok szerinti anyanyelvi szintű elsa-
jáltatása, a magyar táncstílusok individuá-
lis, improvizatív kidomborításával, a táncok
autentikus jellegének megőrzésével.*

A művészeti vezető feladatai:

- a Bartók Táncgyűttes hagyományaihoz,
irányvonalához hűen a szakmai, művészeti
munka irányítása
- próbák szervezése, illetve vezetése
- koreográfiák készítése
- előadások, rendezvények, turnék irányí-
tása
- a korosztályos csoportok művészeti mun-
kájának összehangolása

Elvárások:

- tapasztalat csoportok művészeti vezetésé-
ben, próbák irányításában, oktatásban
- szakmai tapasztalat a magyar és a kár-
pát-medencei táncanyagok, illetve folklór-
anyagok gyűjtésében, feldolgozásában
- kiváló kommunikációs és szervezőképesség

Előny:

- szakirányú végzettség
- nyelvismeret

A pályázatnak tartalmaznia kell:

- szakmai önéletrajz, különös tekintettel a
pedagógusi, koreográfusi és vezetői gyakor-
latra, illetve iskolai végzettségre
- a Bartók Táncgyűttes néptáncmozgalom-
ban betöltött szerepéről alkotott véleménye
és hagyományainak megőrzésére vonatko-
zó elképzelések
- a szakmai feladatok megvalósítására vo-
natkozó elképzelések

*A Bartók Kulturális Táncgyesület alapsza-
bályában foglaltaknak megfelelően a beér-
kezett pályázatokat külső szakzsűri (mini-
mum 3 tag) véleményezi. A művészeti veze-
tőt a szakzsűri javaslata alapján nevezi ki a
Bartók Kulturális Táncgyesület vezetősége.*

Benyújtási határidő: 2006. szeptember 30.

*A pályázatokat „művészeti vezető” felirattal
a következő címre kérjük: Budapesti Mű-
velődési Központ / Bartók Kulturális Tánc-
gyesület; 1119 Budapest, Etele út 55.*

*További tájékoztatás: Borz Bertánál
Tel.: (36-1) 371-2782, (36-20) 454-0407
E-mail: bartok@bartokdance.hu*

Kitüntetések 2006. augusztus 20-án

NÉPMŰVÉSZET MESTERE-DÍJ

- Brath Margit** népdalénekes
Csótár Rezső fazekas, népi iparművész
Ésik István mesemondó
Farkas György bocskoros, vörös-tímár
Fehér Jánosné viseletkészítő, hímző, népi iparművész
Kasza Miklós faragó, népi iparművész
Kisláposi András furulyás, mesemondó
Lőrincz János néptáncos
Luktoné Holló Éva szövő, népi iparművész
Marton Sándorné hímző, tervező, népi iparművész

ÉLETFÁ-DÍJ

- Báder Miklósné**, a Hevesi Népművészeti és Házipari Szövetkezet elnöke
Pál Lajos zenetanár
Stoller Antal koreográfus

NÉPMŰVÉSZET IFJÚ MESTERE-CÍM

Előadóművészeti kategória

- Dobsa Fodor Mónika** néptáncos
Nyitrai Marianna énekes
Molnár Gábor néptáncos
Dóra Áron furulyás
Antal Dóra és Antal Roland néptáncos pár
Legeza Márton tekerős

Tárgyi alkotóművészeti kategória

- Sáfár Benedek** szíjgyártó, nyerges, fafaragó
Barcsay Andrea fazekas
Üsthné Földi Enikő szúrrátét-készítő
Lippkai Loretta szövő
Kiss Gabriella népi ékszerkészítő
Czeglédi Tibor népi bútorműves
Balázs Róbert játékkészítő
Illés Vanda hímző
Harangozó Rita fazekas

WLASSICS GYULA-DÍJ

- Andocs Aranka**, a zánkai Faluház igazgatója
Bak Lajos, a kecskeméti Erdei Ferenc Műv. Központ és Művészeti Iskola igazgatója
Dankáné Barabás Mária, a Pest Megyei Közművelődési Intézet művelődésszervezője
Dombi Alajosné, a Felpécért Alapítvány elnöke
Eke József, az algyői Faluház nyugalmazott igazgatója
Gál Sándor, az egri Bartakovics Béla Művelődési Központ igazgató-helyettese
Kállainé Vereb Mária, a kiskunfélegyházi Petőfi Sándor Városi Könyvtár igazgatója
Kércsi Tibor, az encsi Városi Művelődési Központ és Könyvtár igazgatója
Krizsán Mihály, az Általános Művelődési Központok Országos Egyesülete Ellenőrző
Bizottság elnöke, a Földes Nagyközségi Népfőiskolai Egyesület titkára
Laknerné Brückler Andrea, a pécsi Kulturális Központ igazgatója
Matókné Kapás Júlia, a szekszárdi Babits Mihály Művelődési Ház
és Művészetek Háza igazgatója
Németh Éva, a miskolci Bányász Kulturális Egyesület népművelője
Péterffyné Szakáts Ildikó, a Magyar Művelődési Intézet szerkesztője
Stumpf Gábor, a sárospataki Művelődés Háza népművelője
Szabó Andrásné Györfi Veronika, a Budapesti Művelődési Központ főmunkatársa
Szél János, a gyulai Göndöcs Benedek Szakképző Iskola és Kollégium tanára
Újfalusi Gáborné Czakó Mária, a budapesti Aranytíz Művelődési Központ igazgatója
Vad Erzsébet, a Körösszegapáti Általános Művelődési Központ igazgatója
Varga Ferenc, a Budakalászi Faluház igazgatója
Wiktorina Antal, a Vas Megyei Tudományos Ismeretterjesztő Egyesület igazgatója

DIGITÁLIS KÉPEK

Képek digitalizálása, digitális fényképezés – II.

(Avagy: hány megapixel kell egy A/4-es képhez?)

Van még egy dolog, amelyet közvetve ugyan, de egyértelműen befolyásol a képformátum. Ez pedig a mélységélesség ('depth of field'). Mi is ez? Elméletben az objektív a téma egyetlen síkját rajzolja élesen a film (CCD) síkjára. (Ennek a síknak a helyét határozzuk meg az élesség állításakor.) Minden, ami ennél közelebb vagy távolabb van, életlen lesz. Minél távolabb tőle, annál életlenebb. Viszont ebből az is következik, hogy ami csak egész kicsit van előrébb vagy hátrébb, az csak egész kicsit lesz életlen. Létezik egy tartomány, amelyen belül az életlenség még nem is érzékelhető, mert maga a film (CCD) felbontása nem elegendő hoz-

a háttérben lévő hegyek is. DSLR géppel a hegyek már életlenek, de a ház még éles, filmmessel pedig már a ház is kezd elmosódni. Az emlékképkészítő amatőrök általában az első esetnek örvendeznek: nem kell sokat bíbelődni az élességgel, minden éles, jól látszik az egész társaság, meg az is, hol készült a kép. Profik (és az „önmegvalósító” amatőrök) általában jobban szeretik a kisebb mélységélességet, ami segíthet kiemelni egy-egy témárészletet a zűrzavarból. (Portrénál például kimondottan zavaró lehet, ha a háttérben mindenféle élesen kirajzolódó részlet vonja el a figyelmet a modell arcáról.)

1-3. kép Ugyanaz a látószög (200-as fókusz távolság), de más fényerő (6,3; 14; 29). Látható, mennyivel élesebbek a háttérben a levelek kisebb fényerőnél (azaz szűkebb rekesznél).

4. kép A háttér teljesen elmosódott, sőt a mélységélesség olyan kicsi, hogy már a mackó mancsai és fülei is életlenek. (300-as fókusz, 4-es rekesz)

zá. Egy még valamicskével szélesebb tartományban pedig még gyakorlatilag nem zavaró. Ez a mélységélesség tartománya (bár nyelvtilag valahogy úgy lenne helyes, hogy „az élesség tartományának mélysége”). Milyen mély ez a tartomány? Függs a tárgy távolságától (távolabbi tárgyak esetében nagyobb), az objektív fényerejétől (kisebb fényerőnél nagyobb), s a gyújtótávolságtól (nagyobb gyújtótávolságnál kisebb). És itt jutottunk el a képformátummal való összefüggésig. Ha ugyanis adott méretű témát adott helyről szeretnénk lefényképezni, ahhoz adott látószög szükséges. Viszont ha kisebb a képméret (kisebb érzékelőt használunk), ugyanehhez a látószöghöz kisebb gyújtótávolságú objektív kell. Ennek pedig, mint láttuk, nagyobb a mélységélessége. Megeshet például, hogy kompakt gépet használva éles lesz a tőlünk pár méterre álló néhány alak, a mögöttük álló ház, és

TORZÍTÁS Minden objektív torzít! – valójában tehát nem is „objektív” ... –, csak az a kérdés, mennyire. (A válasz súlyos százalékokban mérhető. Megjegyzendő, hogy a fix fókuszúak jóval kevésbé torzítanak, mint a zoom-ok.) Néhány ritka kivételtől eltekintve minden objektív torzítása 8-16-os rekesz körül a legkisebb. Minden torzítás a kép sarkai felé haladva egyre erősebb. Nézzük, mik a leggyakoribb torzítások, hiszen a való életben minddel találkozni fogunk!

- Képsarkok életlenedése és besötétedése (5. kép).

- Geometriai torzítás. (Ez minden fényerőnél ugyanakkora.) Az egyenes vonalak „befelé” vagy „kifelé” görbülnek (vánkös- és hordótorzítás – 6-7. kép). A „nagyító” objektívek általában hordótorzítással rajzolnak.
- Színtorzítás (kromatikus aberráció). A kép szélén lévő fényes pontoknak valamilyen színű kontúrt rajzol.

CCD (Ami tehát valójában lehet akár CMOS is – lásd korábban.) A CCD analóg eszköz! Az egyes elemi érzékelőkre (*pixel*) adott idő alatt beérkező fény mennyiségével arányos elektromos töltést hoz létre. Mint minden analóg eszköznek, neki is megvan a maga alapzaja. Ez többek között az elektronok hőmozgásából, meg egy sor más fizikai jelenségből következnek. (A digitalizáló egység – AD konverter – pedig nem tudja eldönteni, hogy az adott pillanatban az adott helyen azért volt annyi elektron, ahány volt, mert annyi fény érte az érzékelőt, vagy azért, mert a hőmozgása során néhány elektron éppen arra járt.) A zaj nagyságát nem tudjuk befolyásolni, az anyag jellemzői, a hőmérséklet és más fizikai paraméterek meghatározzák. Viszont annál kevésbé tudjuk meghamisítani az eredményeket, minél nagyobb hozzá képest a hasznos jel. (A zaj épp ezért mindig a sötét képrészeken jelentkeznek.) Ezt pedig – mivel analóg eszközről beszélünk – csak valós fizikai eszközökkel tudjuk befolyásolni. Itt jegyzem meg, hogy a CCD-knél az ISO érzékenység valójában nem a CCD viselkedését módosítja, hanem a CCD által létrehozott analóg jel digitalizálását. (Például egy analóg erősítő felerősíti a CCD jelét, még az AD konverter előtt.) Ha tehát növeljük az ISO értéket, akkor a gyengécske jelet a zajjal együtt növeljük, ráadásul még hozzáteszük az analóg erősítő zaját is. Három célravezető megoldás maradt: növelhetjük a fényerőt (*nagyobb fényerejű objektívvel vagy erősebb megvilágítással*), növelhetjük a megvilágítás idejét (*zárssebesség*) vagy a CCD méretét.

Egyik internetes oldalon egy szemléletes példával illusztrálták ezt: képzeljük el, hogy minél több vizet akarunk felfogni az esőből. Három lehetőségünk van: megvárjuk, míg erősebben esik (*fényerő*), tovább hagyjuk kint a vödört (*záridő*), vagy vödör helyett teknőt teszünk ki (*CCD méret*).

És itt jutottunk el egy nagyon lényeges pontig. Hogy tudniillik miért jobb egy megapixelben ugyanakkora felbontású tükörreflexes kamera, mint egy kompakt vagy bridge kategóriájú? A tükörreflexeseknek ugyanis nagyjából egyforma, kb. 15x 22 mm-es érzékelőjük van. (A prospektusokban le szokták írni, ha a méretet nem is, a szorzószámot igen, ami azt mutatja, hányszorosa lenne a CCD méretének a 24x36 mm-es kifestő negatív. Általában 1,5-1,6 körüli értékekkel találkozunk, de egyes csúcs profi gépeken 1-es szorzó is előfordul, tehát ugyanakkora az érzékelő, mint a film mérete.) Ezzel szemben a nem tükörreflexes gépeken jóval kisebb érzékelőket találunk, akár 5x8 mm-eseket is, sőt még kisebbeket. (A prospektusok erről mélyen hallgatnak, helyette egy érthetetlen számot közölnek, pl. 1/2,5". Ennek valami egészen körmönfont definíciója van, mindent tartalmaz egészen a kapitány életkoráig bezárólag, azonban az interneten lehet találni oldalakat, ahol le van írva, hogy az adott jelölésű érzékelő konkrétan hány milliméter.) A kis érzékelőnek egyébként számos előnye van. Először is az, hogy kicsi. Nem lehetne szivarzebben elférő (*meg telefonba rejtett*) kamerákat építeni, ha maga az érzékelő gyufaskatulyányi lenne. Az is biztos, hogy sokkal olcsóbb adott fényerejű lencsét kicsiben előállítani, mint nagyban. A fényerő ugyanis a lencse átmérőjének és az érzékelő méretének az arányán múlik. (Meg a lencse és az érzékelő távolságán, ezt azonban egyértelműen meghatározza a látószög.) Az már megint más kérdés, hogy vajon melyiknek élesebb a rajza... Segítségül annyit, hogy egy jobb objektív tükörreflexes géphez százezer forintnál kezdődik, s van millió fölött is. Ilyen összegért lehet, hogy elő lehetne állítani hasonló minőségűt kicsiben is, de vajon ki venné meg? Tehát egy kisebb CCD-vel készült kép semmi esetre sem lesz ugyanolyan részletgazdag, mint egy ugyanakkora pixelszámú nagyval készült, mert zajosabb (*szemcsésebb*) lesz, ráadásul a kisebb objektív által rajzolt kép eleve életlenebb. Hogy a zaj és az életlenség mennyire jelent hátrányt, az a felhasználás kérdése. Ha jártunkban-kelünkben emléképek megörökítése a cél, esetleg honlapra feltenni,

8. kép (300-as fókusz, 4-es rekesz) – 9. kép (48 / 29) – 10. kép (18 / 22)

A növekvő látószög (azaz csökkenő fókusz távolság) miatt a háttérbe egyre több motívum belekerült, ráadásul egyre élesebben.

Ez akkor lehet előnyös, ha pl. szeretnénk a modell környezetét is megmutatni (riportok, gyűjtések).

A 3. és a 9-10. képeken a fényerő (rekesz) közel azonos, a látószög (fókusz) azonban változik.

Látható, mennyivel élesebbek a háttérben lévő tárgyak a nagyobb látószögű képen.

9x13 cm méretben kinagyítottatni, vállalható a dolog. Nagyobb nagyításoknál vagy nyomdai munkáknál kérdéses. Ha archiválásról van szó, semmi esetre sem!

HÁNY MEGAPIXEL A FILM? Fogós, ravasz kérdés – mondandó Rózsa György –, cikkek, internetes publikációk százait írták már ebben a témában, ki matematikai képletekből, ki képek tucatjainak összehasonlításából, ki mindkettőből próbálja levezetni. Megpróbálom röviden összefoglalni, ami az általam olvasott dolgozatokból kikristályosodott. Abban úgy tűnik, egyetértés van – több szerző egymástól függetlenül hasonló eredményre jutott –, hogy felbontás, részletgazdagság tekintetében a 6-8 megapixeles digitális kép vetekszik a 35 mm-es filmmel. Persze tükörreflexes gépekről, profi objektívekről és filmekről van szó, nem azokról, amelyeket a bevásárlóközpontok pénztárainál árulnak ajándék napszemüveggel egybecsomagolva. A legjobb felbontású diaposzítívok esetén 9-10 megapixel is szóba kerül. Ez azonban csak a részletgazdagság! A színvisztaadás csak 10-12 megapixel fölött kezdi utolérni a professzionális diákat. (A negatívokat, pláne a kommerszeket, nyilván sokkal előbb.) Ennek az az oka, hogy a filmen a három alapszínre érzékeny rétegek vannak egymás alatt (tehát minden egyes pont színét három réteg adja), a CCD-n ezzel szemben felváltva helyezkednek el a különböző színeket érzékelő pontok. Egy 8 megapixeles érzékelőn tehát valójában 4 millió pixel a zöldet, 2-2 millió pixel a vöröset, illetve a kékét érzékeli. A hiányzó színinformációt a processzor számolja ki (próbálja kikövetkeztetni), tisztán matematikai elvek alapján, ami ugyebár nem ugyanaz. (Ahogy a mondás tartja: „Az elmélet és a gyakorlat között elvben semmi különbség. Gyakorlatban viszont...”)

Eszerint – örvendezhetünk elhamarkodottan –, ha egy negatívot beszkenneünk úgy, hogy 6-8 Mpixelnyi képet kapjunk, akkor minden információt kinyertünk belőle. Már ki is számolhatjuk, hogy ez 2000-2400 dpi (pont/inch) környékén van. Csak hogy ez sajnos nem igaz! A filmen ugyanis a szemcsék nem mértani raszterben (rácsszerkezetben) helyezkednek el, hanem véletlensze-

rű eloszlásban. Méretük sem egyforma, nem is lehet, hiszen a filmen éppen a szemcsék mérete és sűrűsége hordozza az információt. (A szkennelés szempontjából az lenne az ideális, ha a film szemcséi pontosan négyzetrácsosan helyezkednének el, s ez a raszter pontosan megegyezne a szkennel pixeljeinek a raszterével. Ha egy kicsit is ferdek egymáshoz képest, már nem működik.) Elméletben nem tudom, mi a helyes, gyakorlatban úgy tűnik, nagyjából a duplája megfelelő eredményt ad. (Kínálja magát a párhuzam a mintavételi törvénnyel és a Nyquist-frekvenciával, – akinek ez mond valamit –, de tartok tőle, hogy ez nem ennyire egyszerű.) Tehát 4-5000 dpi, ami 24x36 mm-es negatív méretet figyelembe véve nagyjából 30 megapixel. A fentebb leírt színhűség probléma itt nem jelentkezik, mert a szkennel minden pixel valójában három, különböző színre érzékeny érzékelőt tartalmaz. Megjegyzem, az előzőekben leírt összehasonlításokat is úgy végezték, hogy a 6-8 Mpixel digitális képet szoftveresen felnagyították 20-30 Mpixelre, ugyanakkorára, mint a diáról szkennelt kép. Ettől a hasznos információ mennyisége nem növekedett, csak a „cakkos” kontúrok összemódsódtak, ami kevésbé zavaró, s jobban hasonlít a filmhez.

Természetesen itt hardveres vagy optikai felbontásról van szó, ami azt mutatja meg, hogy a szkennel hány fizikailag különálló pontot tud megkülönböztetni. A gyártók a tájékozatlan felhasználók megtévesztésére előszeretettel írnak a prospektusokba szoftveres felbontást (szokták mindenféle más kifejezéssel is illetni, pl. „extended resolution”), ami azonban csupán a fentebb említett eljárást takarja. Ennek gyakorlati jelentősége csekély, hiszen ezt utólag talán még jobb minőségben is elvégezhetjük egy képfeldolgozó szoftver (pl. Photoshop) segítségével.

Azt hiszem, ezen a ponton máris választ kaptunk az elején felvetett problémára, hogy tudniillik lehet-e A/4-es méretű címlapot nyomtatni 8 megapixelnél kisebb képből. Lehet (még A/3-ast is), ha jó optikával, alacsony zajú CCD-vel, jó szoftverekkel készült. Ugyanakkor 8 megapixelből sem lehet, ha életlen objektívet, zajos CCD-t, silány programokat használtunk.

ifj. Vitányi Iván

Új élő népzene 2007

Ismét meghirdetjük lemezpályázatunkat népzenei és ének-együttesek, énekes és hangszeres szólisták részére. A pályázatra olyan műsorszámokkal lehet jelentkezni, amelyek eddig még CD-lemezen nem jelentek meg. (Hangkasszétán való korábbi megjelenés nem kizáró ok.)

A szakmai zsűri minden tagja a teljes anyagot meghallgatva teszi meg javaslatát. Szólistáktól legfeljebb hat-, együttesektől legfeljebb tízperces hangfelvételt várunk. Szerkesztési okokból kérjük, hogy egy blokk ne legyen hosszabb öt percnél! A zsűri tagjai arról döntenek, hogy mely műsorszámokat javasolják hangfelvételre; külön nem értékelnek, de a szavazati arányról minden pályázót tájékoztatunk.

A zenei szerkesztő-rendező (Havasréti Pál) a stúdióban rögzített felvételekből – szakmai és szerkesztési szempontok alapján – állítja össze a CD anyagát. A stúdiófelvételre 2007 elején kerül sor; a hangfelvételre érkezők előzetes egyeztetés alapján útiköltség-hozzájárulást kapnak.

A CD megjelenését 2007 tavaszára, a XXVI. Országos Táncháztalálkozóra tervezzük, ahol az *Új élő népzene* CD élő lemezbemutatóját is megtartjuk. A válogatásra felkerülő előadók bruttó 1.500,- Ft/perc tiszteletdíjban és tiszteletpéldányban részesülnek, a megjelenést követően.

A pályázat határideje:
2006. október 31.

A pályázathoz egy minden szükséges információt tartalmazó mellékletet kérünk csatolni. Ebben szerepeljen a pályázó neve, levelezési címe, telefonszáma (fax-száma, e-mail-címe). Kérjük feltüntetni az egyes műsorszámok címét, időtartamát, a tájegységi hivatkozásokat (esetleg a gyűjtők nevével), számonként a közreműködők nevét és hangszerét, valamint az elhangzó dalok szövegét. Hiányosan dokumentált és késedelmesen benyújtott pályázatokat nem tudunk figyelembe venni.

postacím: Táncháztalálkozó Egyesület, 1255 Budapest, Pf. 153
cím: Budapest I. ker., Szilágyi Dezső tér 6.
tel./fax: (36.1) 214-3521; e-mail: tanchaz@mail.datanet.hu

A betonon is kinő a fű

Tanulmányok a táncházmozgalomról

Szerkesztette: Sándor Ildikó
Hagyományok Háza, Budapest, 2006

A táncháztalálkozó igazi hungarikum: megszületéséhez szükség volt azokra a körülményekre, amelyek az 1970-es évek kulturális életét Magyarországon jellemezték, s azokra a személyekre, akiknek név szerint is köszönhetjük létrejöttét.

A Hagyományok Háza most megjelent kötete a táncháztalálkozói és művelődési formaként mutatja be, vizsgálja a táncházas közönség összetételét, értékrendjét, szokásait. Adatokban gazdag, mégis olvasható tanulmányok vázolják fel a táncházas három évtizedének történetét, a táncházas népzenei mozgalom számvetését, a hagyományok átadásának táncházas módszertanát és a kézműves vonulatot.

Előszó helyett – Foltin Jolán

Halmos Béla: A táncházmozgalomról

Sándor Ildikó: „Zene és tánc úgy, mint Széken”

Fábri István – Füleki Katalin: A táncházas közönség – szociológiai jellemzők, értékek, életmód

Kiss Ferenc: Számvetés – a népzenei mozgalom három évtizede

Beszprémy Katalin: Kézművesség és táncházas a nomád nemzedék idején...

Juhász Katalin: Öltözködési divatok a táncházmozgalomban

Szabó Zoltán: „Elindultam hosszú útra” – Egy társadalmi csoport utazásai a XX. század utolsó három évtizedében

(A Szezonnyitó mulatságon sajtóbemutatót és nyilvános kerekasztal-beszélgetést tartunk a kötet szerzőinek részvételével.)

Országos + Opening
Szezonnyitó + Táncháztalálkozó
Táncháztalálkozó + Ball

2006. szeptember 16.

Fővárosi Művelődési Ház
Budapest XI., Fehérvári út 47.

16.00 APRÓK BÁLJA
20.00 FELNŐTT TÁNC HÁZ

www.tanchaz.hu

Page 3 The 43rd Europeade Folk Dance Festival was held in Zamora, Spain, July 19-23, 2006. A gathering of groups representing every ethnic group residing in Europe – more than 3500 participants. For Sztanó Hédi who wrote this report, one of the most exciting moments was during the street ball on the last evening following the gala performance, when she found local Spaniards dancing in the street to music of 3 tarogato and one drum.

Page 6 A five member delegation from South Korea visited Hungary in June 2006. They met with the organizers of Hungary's Folkloriada which was held in August 2004. The 2012 World Folkloriada is to be held in South Korea and the delegation wanted to take note of Hungary's very successfully organized event, the center of which was the City of Pécs.

Report by Héra Éva

Page 7 In July of 2006 the 24th meeting of the Ethnochoreology Research Group of ICTM (International Council for Traditional Music) was held in Kolozsvár (Cluj) in Transylvania, Romania. The meeting included presentations on recent research and was attended by some 90 dance researchers from America, Asia, Europe and the Middle East, with several presentations by Hungarian researchers. Next meeting to be held in 2008.

Report by Csempesz Péter.

Page 8 27th Kaláka Festival – sponsored by Hungary's 'favorite' telephone company: T-Com – friends we have PAID for this festival: T-Com (and its predecessors) have the telephone monopoly in Hungary and are famous for still having amongst the highest telephone rates in Europe – so its a good thing that at least they sponsor this great music festival every year. Of course this year's festival (July 6-9) was no exception – (the venue is unmatched: the castle ruins in Diósgyőr just outside of the city of Miskolc). Plans are already in the making for next year. By K. Tóth László

Page 10 'Fekete-Piros...tánc' Black/ Red Dance. Review of a dance performance seen at the new Palace of the Arts in Budapest A co-production of the Budapest nd Honvéd (both professional folk dance) Ensembles performing selected choreographies from 1973-to the present.
By Szávai József

Page 11 Felföldi Levelek (Letters from Northern Hungary)

This is the name of the Ifjú Szívek Dance Ensemble's newest full length program. This professional group is based in Pozsony (Bratislava) in Slovakia; director Hegli Dusan. The new program includes dances from all ethnic groups of that region. A CD has also been released by the group with music from this new program. Recommendation by Árendás Péter

Page 12 Petrás Mária (traditional singer, artist from one of the Hungarian villages in Moldávia) tells about the first meeting of the Csángó Organization in 1990, which was held in the Transylvanian town of Sepsiszentgyörgy (Sfintu Gheorghe). She also tells about her first trip to Hungary. Excerpt from a new book Kóka Rozália is writing.

Page 14 New publication – 'Csodaszarvas' (Volume II.) – a selection of studies written over the past year. Includes bibliography and report on life work of Kallós Zoltán. Interviews with members of the Muzsikás Ensemble and their complete discography. In Hungarian (Molnár Press 2006). Announcement by contributing writer, Abkarovits Endre

Page 16 6 poems by Brasnyó István from a volume entitled 'Sociographia' – Forum Press, 1973. Újvidék (Novi Sad) in Northern Serbia; and 1 poem by Kenéz Ferenc – first time released here.

Page 18 On the world of motifs in the traditional decorative folk arts and culture of the Kalotaszeg region of Transylvania. By Eplényi Anna

Page 23 Győri Károly (1955-2006) We all mourn the recent death of the Vujcsics Ensemble's fiddler. By Henics Tamás.

Page 24 The Hungarian Heritage House is five years old

An article by Sebő Ferenc printed in Népszabadság 2006 Aug 10. This cultural institution houses the Hungarian State Ensemble, traditional dance and music archives, library, centers for education in all areas of the folk arts; it is also a venue for related performances and events. It was formed as such five years ago as a natural outgrowth of previous

institutions, the dance house movement and developments in folk arts in Hungarian over the last 35 years. It is a state funded institution which is presently in danger of drastic budget cuts and possible imposed reorganization.

Page 26 The Kertész Dance Ensemble is one of Budapest's amateur folk dance groups. It was formed in 1972 and is still going strong today. It is sponsored by the Budapest Corvinus University, a horticultural university. On rehearsal nights some 180-200 university students can be found practicing in two groups – a training group and an advanced group. The Ensemble organizes trips and activities every month, they go to Transylvania several times a year to attend balls and other traditional events and holidays in various villages. Report by dancer, Eplényi Anna

Page 29 "On the common roots of the Hungarian verbunk and Romanian calusari dances". By Falvay Károly

Sue Foy

folkMAGazin

2006/4., XIII. évfolyam, 4. szám
Megjelenik évente hat alkalommal
Kiadja a Táncház Alapítvány
Alapítványi gondnok: Nagy Zoltán
Kuratóriumi tagok: Sándor Ildikó, P. Vas János

Felelős szerkesztő: K. Tóth László
Tervező-szerkesztő: Berán István

Munkatársak:
Eredics Júlia, Gósi Anett,
Havasréti Pál, Kőrösi Katalin, Széki Soós János

Budapest, I. ker., Szilágyi Dezső tér 6.
Levelcím: 1255 Budapest, Pf. 153.
Tel./fax: (36.1) 214-3521
folkmagazin@mail.datanet.hu
www.folkmagazin.hu

Tücsi Nyomdaipari és Szolgáltató BT.
Tel./fax: 27/336-809
Porszinter Nyomda, tel.: 1/388-7632

ISSN - 1218 - 912X

Bankszámla szám: 11701004-20171625
Külföldről: OTP I. ker. fiók,
1013 Budapest, Alagút u. 3. Hungary
Táncház Alapítvány
B.I.C. OTPVHUB 11701004-20171625

Támogatónk a Nemzeti Kulturális Alapprogram
Népművészeti Szakmai Kollégiuma

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

nka

Nemzeti Kulturális Alapprogram

EUROPEADE 2006 – ZAMORA

Táncospár Szardínia szigetéről

foto: Kárpáti Zsuzsanna

MŰVÉSZETEK PALOTÁJA

2006. október 2.

FONÓ BUDAI ZENEHÁZ

2006. október 7.

